МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА З БАТЬКАМИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0134-з-дн
спеціальності: 013 «Початкова освіта»
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
Н. В. Вахняк

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент
Л. М. Шульга

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., Ю. Є. Зубцова

Запоріжжя
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Вахняк Надії Вікторівні

1. Тема роботи: «Педагогіка партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання»
Керівник роботи: Шульга Людмила Миколаївна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти
(затверджені наказом ЗНУ від «02» квітня 2025 р. №468-с)

2. Строк подання студентом роботи:_____

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): висвітлити теоретичні засади педагогіки партнерства в початковій школі; з'ясувати сутність педагогіки партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми; розкрити психолого-педагогічні особливості взаємодії вчителя і батьків у початковій школі; проаналізувати цифрове освітнє середовище як чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів; окреслити виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану; визначити ефективні практики та методичні підходи використання цифрових інструментів для реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання; розробити методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти.

5. Перелік графічного матеріалу: 12 таблиць, 7 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Шульга Л. М.	25.12.24 р.	25.12.24 р.
Розділ 1	Шульга Л. М.	18.02.25 р.	18.02.25 р.
Розділ 2	Шульга Л. М.	26.05.25 р.	26.05.25 р.
Висновки	Шульга Л. М.	14.09.25 р.	14.09.25 р.
Додатки	Шульга Л. М.	13.01.26 р.	13.01.26 р.

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та систематизація матеріалу	листопад	виконано
2.	Написання вступу	грудень	виконано
3.	Написання першого розділу	лютий-березень	виконано
4.	Написання другого розділу	квітень-травень	виконано
5.	Написання висновків	вересень	виконано
6.	Оформлення додатків	жовтень	виконано
7.	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
8.	Захист	грудень	

Студент _____ Вахняк Н. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Шульга Л. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Зубцова Ю. Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 104 с., 87 джерел, 10 додатків.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі навчання та розробити методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками у кризових умовах діяльності освіти.

Об’єкт дослідження – процес взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження – організація педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи: загальні методи наукового пізнання (діалектичний, логічний, аналіз і синтез, індукція, дедукція, абстрагування); методи теоретичного рівня: педагогічний аналіз наукової літератури й нормативних документів – для обґрунтування психолого-педагогічних основ партнерської взаємодії; узагальнення, систематизація та порівняння; метод моделювання – для розроблення методичних рекомендацій.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні та систематизації наукових підходів до реалізації педагогіки партнерства в початковій школі, уточненні психолого-педагогічних особливостей взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів, розкритті ролі цифрового освітнього середовища у трансформації партнерської взаємодії в умовах дистанційного навчання.

Практичне значення роботи полягає у розробленні методичних рекомендацій щодо організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі навчання та визначенні ефективних цифрових інструментів, практик і підходів до співпраці між учителем і батьками. Результати дослідження можуть бути впроваджені у практичну діяльність

закладів загальної середньої освіти й використані у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Галузь використання: заклади загальної середньої освіти.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА, ВЧИТЕЛІ, БАТЬКИ, УЧНІ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, УМОВИ.

SUMMARY

Vakhniak N. V. Pedagogy of partnership with parents of primary school students in the context of distance learning. Zaporizhzhia, 2026. 104 p.

The qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions, a list of references (87 sources, 10 of them in foreign languages), and 10 appendices totaling 16 pages.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the features of partnership pedagogy with parents of primary school students in the distance learning format and to develop methodological recommendations for organizing partnership interaction with parents under crisis conditions in the functioning of education.

According to the purpose the following tasks are defined:

1. To clarify the essence of partnership pedagogy in the context of the modern educational paradigm and to reveal the psychological and pedagogical features of teacher-parent interaction in primary school.

2. To analyze the digital educational environment as a factor in the transformation of partnership interaction between teachers and parents of primary school students.

3. To outline the challenges of organizing partnership interaction in a distance learning format under martial law.

4. To identify effective practices and methodological approaches to the use of digital tools for implementing partnership pedagogy with parents of primary school students in the conditions of distance learning.

5. To develop methodological recommendations for organizing partnership interaction with parents of primary school students under crisis conditions in the functioning of education.

The object of the study is the process of interaction between teachers and parents of primary school students in the conditions of distance learning.

The subject of the study is the organization of partnership pedagogy with parents of primary school students in the distance learning format.

The first chapter highlights the theoretical foundations of partnership pedagogy in primary school, clarifies the essence of partnership pedagogy in the context of the modern educational paradigm, reveals the psychological and pedagogical features of interaction between teachers and parents in primary school, and analyzes the digital educational environment as a factor in the transformation of partnership interaction between teachers and parents of primary school students.

The second chapter of the master's thesis outlines the challenges of organizing partnership interaction in the distance learning format under martial law, identifies effective practices and methodological approaches to the use of digital tools for implementing partnership pedagogy with parents of primary school students in distance learning, and develops methodological recommendations for organizing partnership interaction with parents of primary school students under crisis conditions in the functioning of education.

The obtained results of the study can be used in the practical activities of general secondary education institutions and by educators of postgraduate pedagogical education institutions.

Keywords: partnership pedagogy, teachers, parents, primary school students, distance learning, conditions.

ЗМІСТ

Вступ……..……..... 9
Розділ 1 Теоретичні засади педагогіки партнерства в початковій школі……. 13
1.1 Педагогіка партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми.…… 13
1.2 Особливості взаємодії вчителя і батьків у початковій школі: психолого-педагогічний аспект …… 34
1.3 Цифрове освітнє середовище як чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів…….. 45
Розділ 2 Педагогіка партнерства з батьками в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану: виклики, інструменти, перспективи……..... 64
2.1 Виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану……... 64
2.2 Цифрові інструменти реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання: ефективні практики та методичні підходи…….. 76
2.3 Методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками у кризових умовах діяльності освіти…… 95
Висновки…….…… 103
Список використаних джерел……...……..106
Додатки……..……..114

ВСТУП

Сучасна система початкової освіти України функціонує в умовах тривалих і складних суспільних та безпекових викликів, зумовлених воєнним станом, внутрішньою міграцією населення, нестабільною освітньою інфраструктурою та необхідністю забезпечення безперервності освітнього процесу в кризових суспільних умовах. У таких реаліях дистанційне та змішане навчання стали важливою складовою організації освітнього процесу, зокрема в початковій школі, що зумовлює потребу в переосмисленні ролей і функцій усіх учасників освіти. У початковій школі навчальна діяльність тісно пов'язана з віковими та психоемоційними особливостями дітей молодшого шкільного віку, тому особливої ваги набуває підтримка родини та налагоджена співпраця між учителем і батьками. В умовах дистанційного навчання батьки часто виступають посередниками між дитиною та школою, забезпечуючи організацію навчальної діяльності, технічні умови для навчання, емоційну підтримку та контроль за освітнім процесом. За таких умов особливого значення набуває педагогіка партнерства як провідна ідея сучасної української освіти, що ґрунтується на засадах співпраці, довіри, взаємної поваги, підтримки та спільної відповідальності за результати навчання й розвитку дитини. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах дистанційного навчання потребує оновлених підходів, форм і методів взаємодії з батьками, адаптованих до сучасних викликів і можливостей цифрового освітнього середовища.

Проблема педагогіки партнерства у взаємодії школи та батьків знайшла відображення у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, різні аспекти цієї проблеми досліджували Є. Антипіна, О. Бондар, Л. Велитченко, Л. Загрійчук, Л. Задорожня-Княгницька, В. Ковальчук, І. Козубовська, О. Матвієнко, Г. Розлуцька, О. Савко, Г. Стрільчак, Л. Хоружа та ін., а також зарубіжні дослідники – Р. Деландес, Дж. Епштейн, С. Крістенсон, С. Шерідан та ін. У своїх працях науковці підкреслюють актуальність розвитку педагогіки

партнерства з батьками учнів початкових класів, особливо в умовах дистанційного навчання.

Водночас в умовах цифровізації освіти особливої уваги набувають дослідження, присвячені трансформації освітнього середовища та зміні характеру взаємодії між школою і сім'єю. Теоретичні засади цифрової трансформації освіти, розвитку цифрового освітнього середовища та використання технологій у навчальному процесі висвітлено у працях Е. Гаргрівза, М. Келера, С. Лівінгстон, П. Мішри, Н. Селвіна, Ш. Теркл, М. Фуллана та ін. У вітчизняному науковому просторі проблеми формування інформаційно-освітнього та цифрового освітнього середовища, розвитку цифрової компетентності педагога, організації дистанційної взаємодії та модернізації освітнього процесу розкрито у працях Т. Басюк, Н. Бессараб, В. Бикова, І. Войтович, В. Головка, А. Гриценка, І. Демченко, Л. Карташової, О. Комарівської, О. Любчак, Н. Морзе, С. Семерікова та ін. Водночас аналіз наукових джерел засвідчує зростання уваги дослідників до проблеми ефективної взаємодії ЗЗСО і родини в умовах дистанційного навчання.

З огляду на зазначене, дослідження проблеми педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання є актуальним, своєчасним і таким, що відповідає сучасним реаліям та нагальним потребам розвитку української освіти. Саме це й зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи: «Педагогіка партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі навчання та розробити методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками у кризових умовах діяльності освіти.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність педагогіки партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми та розкрити психолого-педагогічні особливості взаємодії вчителя і батьків у початковій школі.

2. Проаналізувати цифрове освітнє середовище як чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів.

3. Окреслити виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану.

4. Визначити ефективні практики та методичні підходи використання цифрових інструментів для реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання.

5. Розробити методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти.

Об’єкт дослідження – процес взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження – організація педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи: загальні методи наукового пізнання (діалектичний, логічний, аналіз і синтез, індукція, дедукція, абстрагування) – для визначення сутності педагогіки партнерства, з’ясування особливостей взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів, а також встановлення взаємозв’язку між розвитком цифрового освітнього середовища та трансформацією партнерської взаємодії в умовах дистанційного навчання; методи теоретичного рівня: педагогічний аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів і сучасних освітніх практик – для з’ясування психолого-педагогічних основ партнерської взаємодії вчителя і батьків у початковій школі; узагальнення, систематизація та порівняння – для визначення викликів організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі навчання, обґрунтування ефективних цифрових інструментів, практик і методичних підходів реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів; метод моделювання – для розроблення методичних рекомендацій щодо організації партнерської взаємодії з батьками

учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти та дистанційного навчання.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні та систематизації наукових підходів до реалізації педагогіки партнерства в початковій школі, уточненні психолого-педагогічних особливостей взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів, розкритті ролі цифрового освітнього середовища у трансформації партнерської взаємодії в умовах дистанційного навчання.

Практичне значення роботи полягає у розробленні методичних рекомендацій щодо організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів у дистанційному форматі навчання та визначенні ефективних цифрових інструментів, практик і підходів до співпраці між учителем і батьками. Запропоновані матеріали можуть бути використані вчителями початкових класів для налагодження комунікації з батьками, організації спільних освітніх заходів, проведення онлайн-консультацій та реалізації родинних освітніх проєктів в умовах дистанційного навчання.

Результати дослідження можуть бути впроваджені у практичну діяльність закладів загальної середньої освіти й використані у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1 Педагогіка партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми

Зміна основних напрямів розвитку сучасної освіти у контексті становлення особистості дитини, як суб'єкта освітнього процесу, актуалізує необхідність переосмислення змісту та форм взаємодії між закладом загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) та сім'єю. Початкова школа посідає головне місце у формуванні навчальної мотивації, ціннісних орієнтацій, довіри до вчителя як носія культурних норм та засвоєнні моделей соціальної взаємодії з однолітками і дорослими. За таких обставин особливої значущості набуває педагогіка партнерства як системно вибудуваний принцип організації освітнього процесу ЗЗСО І ступеня. Її впровадження передбачає узгодження професійних дій вчителя з освітніми запитами молодших школярів та виховним потенціалом членів родини, що забезпечує цілісність педагогічного впливу. Урахування соціальних трансформацій стає необхідною умовою результативності такої взаємодії.

Характер партнерської взаємодії педагогів ЗЗСО та батьків учнів початкових класів формується під впливом соціальних чинників, що впливають на функціонування освітнього середовища, зокрема соціально-економічними умовами життєдіяльності родини, змінами складу, типів сімей та моделей батьківства, міграційними процесами й внутрішнім переміщенням населення, рівнем цифровізації та доступу до інформаційних ресурсів, змінами культурно-ціннісних орієнтацій, а також психоемоційним станом сімей у контексті суспільної нестабільності. Окреслені чинники зумовлюють варіативність освітніх запитів членів родин, специфіку комунікації між учителем і батьками та потребу в гнучких формах організації партнерської взаємодії.

У таких умовах початкова школа поряд із навчальною функцією виконує стабілізаційну роль, забезпечуючи безпечний освітній простір, психологічну підтримку, соціальну інтеграцію та підтримання тривалих комунікативних зв'язків між учасниками освітнього процесу. Партнерська взаємодія з батьками учнів початкових класів забезпечує узгодженість виховних впливів і підтримує єдність вимог у родинному та шкільному середовищах, що має суттєве значення для всебічного розвитку молодшого школяра. У зв'язку з цим виникає потреба в теоретичному обґрунтуванні понять «партнерство» та «педагогіка партнерства». Разом із тим термінологічна визначеність у межах означеної проблематики потребує уточнення, оскільки в практиці початкової освіти поняття «взаємодія», «співпраця» та «партнерство» часто інтерпретуються як тотожні, попри наявні смислові відмінності.

З позицій наукового підходу партнерство відображає відносини, у яких зберігаються права кожної зі сторін, узгоджуються дії суб'єктів освітнього процесу, а взаємодія ґрунтується на взаємній зацікавленості та рівноправності. У методичному описі педагогіки партнерства наголошено, що йдеться про систему відносин усіх учасників освітнього процесу, яка організовується на принципах добровільності й спільних інтересів, ґрунтується на повазі та рівноправності, передбачає активне залучення до реалізації спільних завдань і готовність брати відповідальність за результат. Зазначена дефініція є продуктивною для початкової школи, оскільки встановлює межі: партнерство не зводиться до інформування батьків, а передбачає включення сім'ї в підтримку освітньої траєкторії дитини та спільну відповідальність за освітні результати дитини.

Проблематика партнерства як соціально-педагогічного феномена стала предметом наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема Т. Бабко, О. Банах, О. Безпалько, І. Беха, А. Вознюк, В. Давиденка, В. Дементової, Л. Долинської, А. Еверса, В. Жукової, Л. Кудрик, Н. Нижник, В. Цвиха, Т. Янсон та ін. У працях зазначених науковців розкрито теоретико-методологічні засади партнерства, окреслено її соціальні й управлінські аспекти, обґрунтовано значення співпраці як механізму узгодження інтересів різних

суб'єктів суспільних відносин. Здійснений аналіз наукових джерел засвідчує міждисциплінарний характер дослідження партнерства та його актуальність у контексті оновлення освітнього простору.

У наукових дослідженнях Т. Бабко, О. Банах, А. Вознюк, Г. Коломоєць, Л. Кудрик, О. Мельник поняття «партнерство» розглядається як: система відносин, які складаються у процесі певної спільної діяльності; спосіб взаємодії та взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначності та доповнюваності всіх її учасників; організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації; спосіб відносин, за яких зберігаються права кожної зі сторін, чітко узгоджені й злагоджені дії учасників спільної справи … [1, с. 6].

В «Енциклопедії для фахівців соціальної сфери» зазначено, партнерство – це об'єднання зусиль різних суб'єктів заради спільно визначених цілей, що передбачає низку спільних дій, спільний пошук шляхів розв'язання наявних проблем або нових можливостей і їх реалізацію [21, С. 228–229].

Узагальнення наведених підходів дає підстави трактувати партнерство як структуровану взаємодію суб'єктів, спрямовану на досягнення спільно визначених цілей шляхом координації ресурсів і взаємної відповідальності. Зазначені теоретичні положення створюють підґрунтя для осмислення феномену педагогіки партнерства в освітньому просторі. У педагогічному контексті партнерство набуває специфічного змісту, пов'язаного з організацією взаємодії між учителем, здобувачем освіти та родиною. Такий підхід зумовлює необхідність уточнення змісту поняття «педагогіка партнерства», яке відображає особливості реалізації партнерських відносин у сфері освіти.

З філософської точки зору (М. Бахтін [4], С. Жданенко [23]) партнерська взаємодія розглядається як безупинний процес, стадіями якого витупають: діалог, згода або консенсус та практична діяльність; єдність цих стадій утворюють безперервний цикл партнерської взаємодії [23, с. 87].

Педагогіка партнерства – це чітко визначена система відносин усіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів), яка передбачає активне

залучення всіх учасників до реалізації спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати [1, с. 6]. Подане трактування відображає зміну парадигми освітньої взаємодії, що передбачає відхід від ієрархічних відносин і утвердження принципів співпраці та співвідповідальності. Окреслений підхід узгоджується з положеннями сучасної освітньої стратегії, орієнтованої на особистісний розвиток дитини та демократичні принципи взаємодії усіх учасників освітнього процесу. У межах партнерської взаємодії професійна діяльність педагога не обмежується функціями контролю або інформування. Роль учителя початкових класів набуває більшої складності та багатовимірності, охоплюючи фасилітацію освітньої діяльності, модерацію комунікації, підтримку індивідуальної освітньої траєкторії дитини та координацію спільних зусиль членів родини і ЗЗСО.

У методичному дискурсі НУШ підкреслюється потреба конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, переосмислення ролі педагога та використання активних, дієвих методів навчання, що створюють необхідні умови для розвитку ініціативи й пізнавальної активності учнів початкових класів.

Партнерська взаємодія в початковій школі не може розглядатися ізольовано від методологічних засад дослідження взаємодії «заклад освіти – сім’я». У педагогічній науці партнерство все частіше інтерпретується як суб’єкт-суб’єктна взаємодія. Саме так визначає його О. Ліннік, підкреслюючи, що співпраця у школі повинна бути «процесом взаємозбагачення учасників, у якому кожен зберігає автономність і активну позицію». Науковиця розмежовує поняття «педагогічна взаємодія» і «суб’єкт-суб’єктна взаємодія», називаючи останню найвищим рівнем педагогічної взаємодії. Під суб’єкт-суб’єктною взаємодією О. Ліннік розуміє таку форму міжособистісного співробітництва, у якій відбувається активне спілкування, співпраця, спільне вирішення проблем і цілей у навчальному процесі [41]. Зазначена форма взаємодії пов’язана з розвитком особистісних смислів і виступає підґрунтям педагогіки співпраці. Авторка також

апелює до концепції особистісно зорієнтованого навчання (за Е. Зеєром), в якому взаємодія між учасниками освітнього процесу виступає визначальною цінністю.

Для наукового обґрунтування педагогіки партнерства продуктивним виявляється поєднання взаємодоповнювальних підходів, що дозволяють описати явище в його структурній цілісності та практичній реалізації. Методологічний ресурс системного підходу дає змогу трактувати взаємодію школи з родиною як упорядковану сукупність елементів, зв'язків і функцій, спрямованих на узгоджений освітній результат. У ЗЗСО І ступеня окреслені положення детермінують потребу в системній організації комунікації з батьками учнів початкових класів – від визначення принципів і розподілу ролей до добору інструментів зворотного зв'язку та впровадження механізмів участі усіх учасників освітнього процесу.

Поряд із системним, концептуально значущим для педагогіки партнерства є суб'єктний підхід. У дослідницькій традиції наголошується, що суб'єктна позиція сім'ї як учасника освітнього процесу розглядається як умова успішного результату освіти [11, с. 3]. У межах початкової освіти суб'єктність батьків виявляється у двох напрямах: через участь у формуванні освітнього середовища та через реалізацію відповідального партнерства. Така позиція передбачає узгодження правил взаємодії, підтримку навчальної діяльності дитини в домашніх умовах, участь у виховних ініціативах і врахування ресурсних можливостей сім'ї. Саме суб'єктний вимір відрізняє партнерство від формальної «співпраці» з батьками учнів початкових класів, зводячи комунікацію не до повідомлень, а до взаємного впливу та спільного рішення.

Діалогічний підхід задає формат взаємин між педагогами й батьками як таких, що організуються через смисловий обмін, узгодження позицій, взаємне визнання меж компетентності та відповідальності сторін. Діалог у початковій школі набуває особливої педагогічної цінності, оскільки допомагає уникнути конфліктного «розподілу провини» за навчальні труднощі дитини і переводить взаємодію в площину підтримки та спільного пошуку рішень. Діалогічність у межах партнерської моделі взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу виконує

профілактичну функцію, запобігаючи відчуженню батьків від шкільного життя та створюючи передумови для налагодження стабільної й ефективної комунікації.

Аксіологічний підхід дає можливість здійснити аналіз педагогіки партнерства як ціннісно зорієнтованої практики, у якій основними регуляторами є повага, довіра, відповідальність і визнання гідності кожного учасника освітнього процесу. Для ЗЗСО І ступеня окреслена рамка має принципове значення, оскільки учень початкової школи засвоює соціальні норми як через вербальні настанови, так і через досвід взаємодії дорослих між собою. Єдність ціннісних орієнтацій учителя й батьків є суттєвою передумовою успішного розвитку особистості молодшого школяра, оскільки вона виступає чинником, що визначає особливості поведінки, формуванню навчальної мотивації, готовності до співпраці з однолітками та дорослими, прийняття правил і норм шкільного життя.

Технологічний підхід, пов’язаний із добором доцільних форм і методів взаємодії, зумовлює перехід від декларації партнерства до його практичної реалізації [11]. Технологічність педагогіки партнерства в початковій школі виявляється через проєктування конкретних форматів взаємодії: індивідуальних консультацій, спільних освітніх заходів, систематичного зворотного зв’язку, використання цифрових засобів комунікації, визначення дієвих форм, методів і механізмів участі членів родини у підтримці навчальної діяльності дитини. Ефективність організації партнерської взаємодії визначається узгодженістю її форм, методів із цілями розвитку дитини та соціально-педагогічним потенціалом, реальними можливостями сім’ї.

Психолого-педагогічна основа партнерської взаємодії актуалізує потребу у формуванні підтримувального й психологічно безпечного освітнього середовища як в очному, так і в дистанційному форматі навчання. За умов онлайн-взаємодії особливої ваги набуває забезпечення емоційної підтримки молодшого школяра, своєчасного й змістовного зворотного зв’язку, створення атмосфери довіри та доступності комунікації між усіма учасниками освітнього

процесу. У контексті Нової української школи першочерговим завданням стає створення особистісно орієнтованих педагогічних умов, що передбачають урахування індивідуальних освітніх потреб дитини та сприяння становленню її як суб'єкта навчальної діяльності, розвиток самостійності, відповідальності в організації власної навчальної діяльності, зокрема в цифровому середовищі. Для початкової школи така позиція передбачає організацію партнерства з батьками як ресурсу розвитку дитини, а не як механізму дисциплінарного тиску чи формального контролю, орієнтованого переважно на дотримання встановлених вимог без глибокого змістового супроводу, індивідуального підходу та реальної підтримки особистісного зростання. Педагогічна доцільність партнерської взаємодії проявляється у забезпеченні емоційної стабільності учня, підтримці внутрішньої навчальної мотивації та готовності долати навчальні труднощі.

Педагогіки партнерства у сучасному педагогічному дискурсі трактується як комплексний підхід, що поєднує гуманістичні принципи виховання, управлінські механізми шкільного менеджменту та психологічні закономірності розвитку дитини. У цьому контексті необхідно враховувати думки українських дослідників (С. Жданенко [23], В. Жигунова [24], Л. Задорожна-Княгницька [25], Н. Іванець [28], В. Ковальчук [31; 32], Т. Кравчинська [38], О. Ліннік [41], О. Пєхота [56], О. Савченко [62; 64], Л. Хоружа [74; 75]), які акцентують увагу на ціннісно-суб'єктному вимірі партнерства, розглядаючи його як систему відносин, що забезпечує формування єдиного виховного простору ЗЗСО й родини. Розвиваючи цю позицію, науковці підкреслюють, що партнерство не зводиться до епізодичної взаємодії чи формального інформування батьків про успішність дитини, а передбачає глибоку взаємну залученість, засновану на довірі, повазі та визнанні рівноцінності суб'єктів освітнього процесу у вирішенні проблем. Науковці розглядають партнерство як інтегровану систему узгодженої взаємодії педагогів початкової школи й батьків учнів, що має цілеспрямований, тривалий характер і спирається на спільні цінності та відповідальність за результати навчання й виховання. Такий підхід передбачає координацію зусиль

усіх учасників освітнього процесу, відкритість до діалогу та спільне прийняття педагогічно доцільних рішень в інтересах дитини.

У працях Т. Кравчинської [38] підкреслюється, що педагогіка партнерства є якісно новим типом освітніх взаємин, у межах яких обидві сторони обмінюються інформацією, спільно проєктують освітній простір, розподіляють відповідальність і ресурси. У руслі оновлення змісту початкової освіти та реалізації засад педагогіки партнерства О. Кононко [34], О. Савченко [63; 64], Л. Хоружа [74; 75], акцентують увагу на потребі оновлення характеру партнерської взаємодії між закладом освіти та родиною з урахуванням процесів модернізації, зумовлених розвитком інформаційного суспільства. Відтак, О. Савченко у своїх напрацюваннях теоретично обґрунтовує, що концепція НУШ орієнтує на вибудовування системної співпраці вчителя початкових класів із батьками, заснованої на довірі, спільній відповідальності та постійному діалогічному спілкуванні [64].

Дослідниця Л. Хоружа розглядає педагогіку партнерства як етичну та професійну основу взаємодії вчителя з родиною, акцентуючи на необхідності вибудовування довірливих, відповідальних і взаємоповажних стосунків між усіма учасниками освітнього процесу. Авторка зосереджує увагу на значимості відкритої та системної комунікації, узгодженості виховних впливів ЗЗСО І ступеня і членів родини, а також формуванні суб’єктної позиції кожного учасника взаємодії [75, С. 19–20]. У її наукових підходах педагогіка партнерства постає як професійна концепція діяльності вчителя, що охоплює діалогічність усіх учасників освітнього процесу, готовність до співпраці, врахування індивідуальних особливостей дитини та спільне визначення освітніх цілей. Така модель взаємодії сприяє формуванню цілісного навчально-виховного простору, у якому батьки учнів початкових класів і ЗЗСО виступають узгодженими суб’єктами розвитку особистості молодшого школяра.

Досліджуючи проблематику всебічного розвитку особистості молодшого школяра в освітньому середовищі початкової школи, О. Кононко звертає увагу на необхідності формування інтегрованого освітнього простору «початкова

школа – сім'я» [34]. Науковиця підкреслює, що цілісність і послідовність виховних впливів з боку педагогів і батьків детермінують сприятливі умови для забезпечення психологічного комфорту дитини, підтримки її пізнавальної активності та ініціативності, формування позитивної самооцінки.

Сучасна освітня парадигма відображає перехід від адміністративно-субординаційної моделі організації освітнього процесу до системи суб'єкт-суб'єктних відносин. У межах таких структурних зрушень ЗЗСО і родина постають як взаємодоповнювальні середовища розвитку особистості дитини, де педагогіка партнерства розглядається як стратегічний пріоритет забезпечення якості початкової освіти. Партнерство розглядається як комплексне соціально-педагогічне явище, що поєднує в собі ціннісні орієнтири взаємної довіри та відповідальності, психологічні закономірності соціального розвитку й організаційні механізми взаємодії.

У зарубіжному науковому дискурсі педагогіка партнерства між школою і родиною детально розроблена в концепції Дж. Епштейн [80]. Розроблена нею модель «перехрещення сфер впливу» інтерпретує школу, сім'ю та громаду як взаємопов'язані соціальні інститути, сфери впливу яких перетинаються навколо дитини як центрального суб'єкта освітнього процесу. Партнерство в межах такої моделі має структурований характер і реалізується взаємопов'язані між собою основні напрями батьківської участі:

– Батьківство (спрямоване на підтримку родин у створенні сприятливого розвивального середовища. Заклад освіти забезпечує інформаційно-консультативний супровід щодо вікових особливостей молодших школярів, формування навчальної мотивації, організації режиму навчання та відпочинку. Педагогічна підтримка родини сприяє узгодженню виховних стратегій);

– Комунікація (передбачає системний, планомірний і двосторонній обмін інформацією. Організація прозорого зворотного зв'язку, використання різних засобів взаємодії, узгодження освітніх рішень формують довіру й стабільність освітнього середовища);

– Волонтерство (включає залучення батьків до організації та проведення освітніх заходів, участі у проєктній, виховній і позакласній діяльності, супроводу екскурсій, майстер-класів, тематичних ініціатив. Такий формат взаємодії сприяє зміцненню партнерських зв'язків між школою і батьками учнів, формуванню спільноти взаємної підтримки та довіри, активізації громадської участі членів родини у житті закладу освіти. Участь батьків у волонтерських ініціативах розширює освітнє середовище, збагачує його соціально-культурними ресурсами та підсилює виховний потенціал шкільного простору);

– Навчання вдома (спрямоване на координацію підтримки навчальної діяльності молодшого школяра в сімейному середовищі та узгодження вимог початкової школи й батьків учнів щодо організації освітнього процесу. Учитель здійснює методичний супровід батьків, надає рекомендації щодо виконання навчальних завдань, розвитку пізнавальної активності, формування самостійності та відповідального ставлення до навчання. Така взаємодія сприяє створенню послідовного освітнього простору, у якому домашня підтримка доповнює шкільне навчання, забезпечує стабільність мотивації та формує навички саморегуляції в дитини);

– Участь у прийнятті рішень (передбачає представництво батьків в органах громадського самоврядування закладу освіти, залучення до стратегічного планування його розвитку, обговорення освітніх програм і внутрішніх нормативних документів. Означений формат взаємодії сприяє формуванню прозорої системи управління, підвищує рівень довіри між адміністрацією, педагогічним колективом і родинами учнів, забезпечує врахування соціального запиту батьківської спільноти. Активна участь батьків учнів у прийнятті управлінських рішень підсилює відповідальність усіх суб'єктів освітнього процесу та сприяє виробленню узгодженої стратегії розвитку початкової школи);

– Співпраця з громадою (детермінує інтеграцію ресурсів місцевого соціального середовища, культурних, громадських та соціальних організацій з метою розширення освітніх можливостей учнів початкової школи. Зазначений напрям взаємодії ініціює залученню додаткових інтелектуальних, культурних і

соціальних ресурсів до освітнього процесу, створює необхідні умови для реалізації спільних проєктів, профорієнтаційних та виховних ініціатив. Співпраця із закладами культури, бібліотеками, громадськими об'єднаннями, волонтерськими структурами посилює соціалізаційний потенціал початкової школи, забезпечує практико-орієнтований характер навчання та формує у молодших школярів досвід соціальної участі у різних активностях) [80].

Виходячи з вище сказаного, зазначимо, що модель Дж. Епштейн репрезентує партнерство школи і сім'ї як структуровану, багаторівневу систему взаємодії, у межах якої кожен напрям участі батьків має чітко окреслені функції та педагогічне призначення. Узгодженість батьківства, комунікації, волонтерської діяльності, підтримки навчання дітей вдома, участі в управлінських процесах і співпраці з громадою формує цілісний механізм інтеграції членів родини в освітній простір школи. Така структурованість моделі забезпечує системність партнерських відносин, надає їм організаційної впорядкованості та знижує ризик формалізації взаємодії. Чітке визначення напрямів участі батьків сприяє переходу від ситуативних форм співпраці до стратегічно вибудуваної системи спільної відповідальності за результати навчання і розвиток молодшого школяра. Модель Дж. Епштейн створює теоретико-методологічне підґрунтя для адаптації партнерських практик до національного освітнього контексту, зокрема в умовах цифрової трансформації початкової школи та розвитку дистанційних форматів взаємодії з родинами учнів.

У працях Р. Десланд, присвячених моделям сімейно-шкільного партнерства, дослідниця засвідчує, що системна участь батьків у навчальному процесі співвідноситься з підвищенням успішності дитини, зростанням освітніх очікувань та формуванням позитивного ставлення до навчання [78]. На основі емпіричних даних вона обґрунтовує, що доцільність партнерства визначається не формальною присутністю родини в шкільному житті, а якістю комунікації, підтримкою навчання вдома та узгодженістю педагогічних впливів на дитину.

Проблематику партнерської взаємодії як чинника освітньої стійкості розкривають С. Крістенсон та С. Шерідан. У колективній монографії [81] дослідниці розглядають партнерство як системний механізм підтримки розвитку дитини, що інтегрує академічні, соціально-емоційні та поведінкові аспекти навчання. Вони наголошують на необхідності побудови довірливих відносин між учителями і батьками, визначають партнерство як ключовий фактор профілактики навчальної дезадаптації та зниження ризику освітніх труднощів.

У контексті цифрової трансформації освіти адаптацію партнерських моделей до онлайн-середовища аналізує М. Джукич [79] та співавтори. У дослідженнях, присвячених дистанційному навчанню, обґрунтовується, що цифрові платформи за умови інтеграції в систему педагогічного зворотного зв’язку стають середовищем координації зусиль школи й родини. Автори підкреслюють, що ефективна дистанційна взаємодія з батьками потребує структурованих форм комунікації, чітких правил співпраці та розвитку цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Таким чином, зарубіжні дослідження переконливо засвідчують, що педагогіка партнерства школи з батьками учнів має безпосередній вплив на академічні результати, соціально-психологічну адаптацію та освітню стійкість молодших школярів. У цифровому освітньому середовищі партнерство набуває додаткового значення як механізм забезпечення безперервності навчання та координації підтримки дитини в умовах дистанційної взаємодії.

На основі аналізу вище зазначених наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених можна констатувати, що партнерська модель взаємодії характеризується системністю, структурною впорядкованістю та орієнтацією на спільну відповідальність за результати навчання і розвитку молодшого школяра. Узагальнення теоретичних положень і емпіричних даних слугує методологічною основою для порівняльного аналізу різних форматів взаємодії школи з батьками, що відображено в таблиці 1.1 «Порівняльна характеристика моделей взаємодії з батьками учнів у ЗЗСО І ступеня» (додаток А).

Здійснений порівняльний аналіз традиційної та партнерської моделей взаємодії педагога з батьками учнів початкової школи, поданий у таблиці 1.1, підтверджує існування суттєвих концептуальних, організаційних та змістових відмінностей між зазначеними підходами. Традиційна модель характеризується адміністративною ініціативою, односторонньою вертикальною комунікацією та формалізованими формами взаємодії, у межах яких батьки розглядаються як адресати інформації та виконавці вказівок педагогів або адміністрації ЗЗСО. Комунікація має епізодичний характер, зосереджується на інформуванні щодо поведінки й навчальних результатів учнів та не передбачає активної співучасті членів родини в прийнятті освітніх рішень. Рівень довіри у такій моделі є обмеженим, взаємодія часто набуває формально-декларативного характеру, що послаблює її вплив на якість освітнього процесу.

На відміну від традиційної, партнерська модель взаємодії суб'єктів освітнього процесу базується на принципах суб'єктності, відкритого діалогу, розподіленої відповідальності та колективного прийняття рішень. Ініціатива комунікації має взаємний характер, що забезпечує горизонтальні зв'язки між педагогами та батьками, узгодженість освітніх стратегій і спільне визначення цілей навчання. Батьки учнів початкових класів виступають активними учасниками освітнього процесу, здатними пропонувати ідеї, брати участь у реалізації навчально-виховних ініціатив та брати участь у прийнятті управлінських рішень закладу освіти. Відповідно зростає рівень довіри, прозорості та взаємної підтримки, що позитивно позначається на освітніх результатах і соціально-психологічній адаптації молодших школярів.

Аналіз форм та інструментів комунікації свідчить, що партнерська модель реалізується через використання широкого спектра цифрових технологій, зокрема освітніх платформ, електронних щоденників, онлайн-конференцій, цифрових опитувань і спільних електронних ресурсів. Такий інструментарій забезпечує системність взаємодії, оперативність зворотного зв'язку та інтеграцію родини в освітній процес, особливо в умовах дистанційного або змішаного навчання. У традиційній моделі цифрові засоби застосовуються

фрагментарно та переважно виконують функцію передачі інформації без повноцінної діалогічної взаємодії.

Виявлені відмінності набувають особливої значущості у контексті дистанційного навчання. За умов обмеженого безпосереднього контакту ефективність освітнього процесу перебуває у прямій залежності від рівня системності, довіри та інтерактивності взаємодії між ЗЗСО і батьками учнів початкових класів. Партнерська модель демонструє вищий потенціал адаптивності до цифрового середовища, оскільки передбачає активну співпрацю, гнучкість організації комунікації та спільну відповідальність за навчальні результати дитини.

Отже, результати порівняльного аналізу дають підстави стверджувати, що перехід від адміністративно орієнтованої моделі до партнерської системи взаємодії є об'єктивною необхідністю сучасної початкової освіти. Партнерська модель формує цілісність освітнього простору, підвищує ефективність комунікації, сприяє формуванню довірливих відносин та створює умови для гармонійного розвитку особистості молодшого школяра в умовах цифрової модернізації освіти.

Для початкової школи така трансформація має принципове значення, що зумовлено віковими особливостями молодших школярів. На цьому етапі розвитку формується навчальна мотивація, базові соціальні компетентності, навички саморегуляції та відповідального ставлення до діяльності. Узгодженість позицій дорослих забезпечує стабільність освітнього середовища, підтримує пізнавальну активність і позитивне ставлення до навчання.

Психологічні засади партнерської взаємодії перебувають у взаємозв'язку з положеннями культурно-історичної теорії радянського психолога Л. Виготського [13; 87], відповідно до якої навчання має соціальну природу та розгортається в процесі співпраці дитини з дорослими й більш компетентними партнерами. Ураховуючи значення партнерської взаємодії для розвитку особистості молодшого школяра, доцільним є звернення до порівняльного

аналізу українського та зарубіжного підходів до педагогіки партнерства, що узагальнено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Порівняльний аналіз українських та зарубіжних підходів до педагогіки партнерства з батьками учнів

№	Критерій порівняння	Український підхід	Зарубіжний підхід
1	Концептуальні засади педагогіки партнерства	Орієнтація на побудову гуманістичного освітнього середовища ЗЗСО І ступеня, де партнерство з батьками формується на основі довіри, співпраці та моральної відповідальності	Партнерство розглядається як організована на інституційному рівні система участі батьків у прийнятті управлінських рішень, реалізації навчального процесу та формуванні стратегічних орієнтирів школи
2	Педагогічні підходи до педагогіки партнерства	Педагогіка співпраці, педагогіка довіри, синергетичний підхід, компетентнісний підхід до взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу	Формалізовані концепції партнерства в освіті охоплюють шкільно-сімейну модель, педагогіку співучасті (орієнтовану на активне залучення всіх суб'єктів освітнього процесу до прийняття рішень) та управлінські підходи освітнього менеджменту
3	Роль батьків у системі педагогіки партнерства	Родина як соціально-психологічний партнер, орієнтований на підтримку дитини в умовах суспільної нестабільності	Родина як активний учасник освітнього процесу з чітко визначеними ролями, правами та обов'язками
4	Форми партнерської взаємодії	Онлайн-зустрічі; комунікація в месенджерах (Viber, Telegram); електронні щоденники та освітні платформи; індивідуальні	Освітні платформи для батьків, сімейні волонтерські програми, інституційне залучення, структуровані регулярні контакти

Продовження таблиці 1.2

		й групові консультації; очні та дистанційні батьківські збори; гнучкі індивідуалізовані формати співпраці	
5	Цифровий компонент педагогіки партнерства	Інструмент підтримки партнерської взаємодії педагогів ЗЗСО з батьками учнів та освітньої стабільності в умовах воєнних викликів, внутрішнього переміщення та дистанційного формату навчання	Складова частина освітньої стратегії, що передбачає використання цифрових платформ, інтегрованих у систему навчання, моніторингу навчальних досягнень та оцінювання результатів освітньої діяльності
6	Форма комунікації педагогіки партнерства	Змішаний характер взаємодії: ініціатива переважно виходить від ЗЗСО, однак в умовах складних обставин посилюється активність батьків	Двостороння, регулярна та системно організована взаємодія, що здійснюється відповідно до визначених політик участі батьків і нормативно закріплених механізмів співпраці
7	Оцінювання взаємодії	Якісні параметри взаємодії: суб’єктивне відчуття підтримки, ефективності комунікації, гнучкість	Кількісні моделі оцінювання партнерської взаємодії, що передбачають визначення рівнів участі батьків, проведення анкетувань та опитувань, використання цифрових індикаторів залучення до освітнього процесу
8	Особливості реалізації дистанційної освіти в контексті педагогіки	Переважання дистанційної форми навчання, спричинене умовами воєнного стану, міграцією учнів та ризиками безпеки, за яких педагогіка	Партнерство як продовження усталених практик залучення родини в умовах будь-якої форми навчання, включаючи дистанційну та гібридну

Продовження таблиці 1.2

	партнерства з батьками	партнерства набуває визначальної ролі у збереженні освітньої стабільності	

Порівняльний аналіз українського та зарубіжного підходів до педагогіки партнерства з батьками учнів початкової школи, представлений у таблиці 1.2, дає змогу визначити як спільні концептуальні засади, так і суттєві відмінності у механізмах реалізації партнерської взаємодії. Для обох освітніх традицій характерним є визнання родини повноцінним суб'єктом освітнього процесу та розглядають співпрацю школи й батьків як важливу умову підвищення якості навчання і розвитку дитини. Разом із тим акценти й механізми реалізації партнерства мають різний характер.

Український підхід спрямований на гуманістичні засади взаємодії, утвердження довіри, моральної відповідальності та підтримку дитини в умовах соціальної нестабільності. Партнерство інтерпретується як складова створення безпечного й емоційно сприятливого освітнього середовища, де провідне значення має особистісний вимір співпраці, взаємоповага та узгодженість позицій дорослих. Цифровий компонент у вітчизняній практиці розглядається передусім як інструмент підтримки комунікації та забезпечення освітньої стабільності в умовах воєнних викликів і дистанційного навчання.

Зарубіжний підхід характеризується інституційною структурованістю, чітким визначенням рівнів участі батьків та впровадженням кількісних і якісних індикаторів оцінювання ефективності взаємодії. Партнерство інтегрується в управлінські механізми закладу освіти, реалізується через нормативно закріплені процедури, системний моніторинг та використання цифрових платформ як складової освітньої стратегії. Означений формат забезпечує вимірюваність результатів співпраці та прозорість процесів прийняття рішень.

Отже, українська традиція акцентує аксіологічний і гуманістичний вимір педагогіки партнерства, тоді як зарубіжна практика віддає перевагу

організаційно-управлінській системності та інструментальній ефективності. Поєднання ціннісної орієнтації вітчизняного підходу зі структурованістю та інституційною врегульованістю зарубіжного досвіду створює підґрунтя для побудови інтегративної моделі партнерства, адаптованої до сучасних соціокультурних умов розвитку освіти. Теоретичне узагальнення окреслених підходів представлено в узагальненій структурній моделі партнерської взаємодії в початковій школі, представленій на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Модель партнерської взаємодії в умовах суспільних викликів сучасної освітньої парадигми

З рисунку 1.1 випливає, що партнерська взаємодія в початковій школі функціонує як цілісна трикомпонентна система взаємопов'язаних суб'єктів освітнього процесу – учителя, батьків і дитини, між якими встановлюються горизонтальні координаційні зв'язки. Означена структура виключає ієрархічну

підпорядкованість і передбачає узгоджену співпрацю на засадах розподіленої відповідальності та функціональної взаємодоповнюваності. Учитель реалізує професійну педагогічну діяльність, що охоплює організацію навчального середовища, педагогічний супровід, формувальне оцінювання та забезпечення адаптивності освітнього процесу. Батьки виконують роль стабілізаційного чинника розвитку, підтримують навчальну активність у домашньому середовищі, сприяють формуванню позитивного психологічного клімату й забезпечують емоційну безпеку дитини. Дитина постає активним суб'єктом навчання, поступово розвиває автономність, здатність до саморегуляції, рефлексії та відповідального ставлення до освітньої діяльності.

Системна взаємодія зазначених складових формує цілісне освітнє середовище, у межах якого вимоги дорослих є узгодженими, а підтримка має послідовний характер. Такий формат співпраці відповідає концептуальним положенням педагогіки партнерства, обґрунтованим у працях О. Кононко [33; 34], О. Ліннік [41], О. Савченко [64], Л. Хоружої [74; 75], а також узгоджується з висновками Р. Десланд [78], С. Крістенсон і С. Шерідан [81] щодо значущості координації шкільного та сімейного впливу для забезпечення освітньої стійкості дитини.

Структурна побудова моделі відображає динамічний характер партнерських відносин, за якого кожна сторона виступає одночасно суб'єктом впливу й суб'єктом відповідальності. Така взаємозалежність передбачає постійну координацію дій, відкритий діалог і регулярний зворотний зв'язок. У сучасних умовах цифровізації освіти, поширення дистанційних і змішаних форматів навчання та підвищених вимог до психологічної стійкості молодших школярів модель партнерської взаємодії виконує стабілізаційну функцію, забезпечуючи узгодженість освітніх впливів, підтримку адаптаційних процесів і безперервність навчання. Саме баланс ролей і системність взаємодії, відображені на рисунку 1.1, визначають ефективність реалізації педагогіки партнерства в початковій школі.

Отже, структурна модель партнерської взаємодії в початковій школі окреслює внутрішню логіку координації дій учителя, батьків і дитини. Проте ефективність такої моделі визначається ширшим контекстом, у межах якого функціонує освітня система. Урахування зовнішніх і внутрішніх умов реалізації партнерства потребує систематизації чинників, що впливають на його сталість та результативність. Узагальнення цих впливів представлено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Фактори реалізації педагогіки партнерства в сучасній освітній парадигмі

На рисунку 1.2 узагальнено фактори реалізації педагогіки партнерства в сучасній освітній парадигмі. Їх аналіз засвідчує багатовимірність умов функціонування шкільно-сімейної взаємодії. Реалізація партнерства зумовлюється сукупністю соціальних, організаційних та технологічних чинників, що формують освітній простір початкової школи.

Соціальний контекст включає безпекові виклики, трансформації сімейних структур, зростання мобільності та міграційні процеси, що впливають на стабільність освітньої підтримки дитини. Психоемоційне навантаження, нерівномірний доступ до ресурсів і різні умови життєдіяльності родин потребують від школи гнучких форм взаємодії та чутливості до індивідуальних потреб.

Організаційний вимір охоплює наявність політик участі батьків, усталених процедур співучасті в прийнятті рішень, стабільних каналів комунікації та узгодженості педагогічних вимог. Саме інституційна визначеність і культура діалогу забезпечують передбачуваність взаємодії та формують довіру між суб'єктами освітнього процесу.

Цифровізація початкової школи виступає окремим фактором, який має амбівалентний характер. Інтеграція цифрових платформ у навчання та оцінювання розширює можливості зворотного зв'язку, підвищує прозорість освітнього процесу та підтримує регулярність комунікації. Водночас різний рівень цифрової компетентності й доступу до технічних ресурсів може ускладнювати взаємодію, що потребує методичної підтримки родин і забезпечення доступності цифрового середовища.

Окремого значення набуває фактор стійкості партнерства в умовах дистанційного чи змішаного навчання. Дослідження шкільно-сімейних зв'язків [41] підтверджують, що структурованість взаємодії, визначені правила співпраці та системність комунікації зменшують ризики розриву зв'язків у кризових ситуаціях. Таким чином, рисунок 1.2 акцентує, що ефективність педагогіки партнерства залежить від здатності освітньої системи інтегрувати ціннісні, організаційні та технологічні чинники в єдину стратегію розвитку початкової школи. Узагальнення викладених теоретичних положень, порівняльного аналізу підходів і структурних моделей дозволяє сформулювати підсумкові висновки щодо сутності педагогіки партнерства в сучасній освітній парадигмі.

Педагогіка партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми характеризується переходом від адміністративно-ієрархічної моделі взаємодії до системи суб'єкт-суб'єктних відносин, у якій школа й родина постають як взаємодоповнювальні середовища розвитку дитини. Теоретико-методологічне осмислення партнерства засвідчує його багатовимірний характер, що поєднує ціннісні орієнтири (довіра, повага, відповідальність), психологічні

закономірності соціального розвитку та інституційні механізми організації участі батьків в освітньому процесі.

Міжнародні моделі партнерства, зокрема підхід Дж. Епштейн [80], підсилюють управлінсько-організаційний вимір педагогіки партнерства, переводячи її у площину структурованих практик залучення батьків до навчальної та управлінської діяльності закладу освіти. Вітчизняна наукова традиція акцентує гуманістичні та морально-виховні засади співпраці, що узгоджується з концептуальними положеннями Нової української школи. Інтеграція гуманістичної спрямованості з інституційною структурованістю розглядається як перспективний вектор підвищення результативності взаємодії в початковій школі.

Змістовий аналіз підтверджує, що партнерство виступає чинником забезпечення якості освіти, оскільки сприяє узгодженості педагогічних впливів, підтримці навчання в домашньому середовищі, стабільності комунікації та формуванню сприятливого соціально-психологічного клімату. В умовах дистанційного навчання та цифровізації освітнього процесу педагогіка партнерства набуває додаткової функціональної значущості як механізм підтримання безперервності навчання, адаптації учнів і родин до освітніх трансформацій та збереження стійкості освітнього середовища.

Отже, педагогіка партнерства постає не окремою технологією взаємодії, а системоутворювальним принципом організації освітнього процесу в початковій школі, що забезпечує цілісність розвитку дитини в умовах сучасних суспільних викликів.

1.2 Особливості взаємодії вчителя і батьків у початковій школі: психолого-педагогічний аспект

Оновлення освітньої системи в закладах загальної середньої освіти актуалізує потребу в переосмисленні взаємодії між усіма суб’єктами освітнього

процесу, адже саме рівень взаєморозуміння та партнерства між школою і родиною безпосередньо визначає умови розвитку дитини. Початкова школа вирізняється своєю значущістю в освітній системі, адже в молодшому шкільному віці відбувається становлення навчальної діяльності, формуються первинні уявлення про соціальні норми, відповідальність, прийнятні моделі поведінки та способи подолання труднощів. У зв'язку з означеним взаємодія вчителя і батьків набуває системоутворювального характеру та має забезпечувати єдність виховного простору, психологічну підтримку дитини й узгодженість педагогічних впливів у процесі навчальної адаптації та подальшого розвитку.

Психологічна основа взаємодії школи і сім'ї розкривається через соціальну природу розвитку особистості дитини та залежність молодшого школяра від позиції значущих дорослих. У межах означеного підходу пріоритетним постає розуміння підвищеної чутливості молодшого школяра до оцінювання, інтонацій, стилю спілкування та узгодженості вимог дорослих. Розбіжність між позиціями батьків і вчителя здатна спричиняти внутрішній конфлікт, коли прагнення відповідати шкільним нормам поєднується з потребою зберігати емоційне прийняття в родині. Педагогічно доцільною постає організація взаємодії, спрямована на зниження ризиків подвійних стандартів та формування психологічно безпечного середовища для навчальної діяльності й соціалізації.

У науковій площині феномен партнерства розглядається як багатовимірний процес із психологічним, соціальним і педагогічним змістом. Партнерська взаємодія трактується як самомотивований процес налагодження контактів з іншими людьми (І. Бех, І. Вілкова, Л. Долинська, В. Рибалка), як модель міжособистісних відносин (Л. Велитченко, І. Зимня), як показник особистісного і професійного зростання (Д. Міль). Партнерська взаємодія характеризується обміном досвідом, ідеями, почуттями, настроями й результатами діяльності, а будь-який обмін, прийнятний для обох сторін, передбачає зворотний відгук (О. Коханова, С. Лівинська). Партнерських ознак набуває процес, у якому учасники виявляють готовність включатися в суб'єкт-

суб'єктні зв'язки, адекватно визначати цілі спільних дій і результативно їх досягати [5; 44; 46].

Розмежування партнерства з іншими формами взаємодії має принципове значення для шкільної практики. Взаємини між дорослими можуть набувати характеру підпорядкування, уникання або конкуренції. Партнерство базується на рівноправності автономних суб'єктів, взаємному визнанні, добровільності співробітництва та орієнтації на соціально значущі цілі. У співробітництві сторони можуть брати участь неоднаково, виявляючи різний рівень активності та відповідальності. Подібне розуміння набуває особливої ваги в початковій школі, де відбувається інтенсивне формування комунікативних і моральних установок дитини.

Діалог як форма взаємодії передбачає співіснування двох рівноцінних позицій, що враховуються, переживаються та переосмислюються, забезпечуючи паритетність стосунків. Взаємодія вчителя і батьків має вибудовуватися як послідовний перехід від взаємного слухання і прояснення позицій до узгодження рішень та реалізації спільних дій щодо підтримки розвитку дитини. Як відзначає Л. Іщук, у співробітництві з батьками основним постулатом розвитку стосунків є перенесення їх у горизонтальну площину, вчителі і батьки мають одну мету – виховати успішного, адаптованого до життя громадянина [30].

Реалізація цього принципу передбачає відмову від домінування однієї зі сторін та утвердження моделі взаємодії, заснованої на довірі, відкритості й узгодженості виховних впливів. У такій системі координат кожен учасник освітнього процесу усвідомлює власну роль і відповідальність за результати розвитку дитини, а комунікація між школою та родиною набуває характеру конструктивного діалогу.

Водночас ефективність партнерських відносин значною мірою залежить від особливостей батьківської позиції щодо закладу освіти. Л. Іщук акцентує увагу на тому, що готовність батьків до співпраці є неоднаковою, що зумовлює різні моделі їхньої поведінки у взаємодії зі школою [30]. З цією метою дослідниця пропонує типологію батьків, яка дозволяє повніше розкрити

характер їхнього ставлення до освітнього процесу та визначити оптимальні шляхи налагодження комунікації. У межах цієї класифікації визначаються: батьки-партнери, батьки-агресори, батьки-інфантильні, батьки-циклічні.

Батьки-партнери характеризуються позитивним ставленням до педагогів, визнанням їхнього професійного авторитету та готовністю до спільного розв'язання освітніх завдань. Такі батьки підтримують ініціативи школи, цікавляться навчальними досягненнями дитини й прагнуть забезпечити узгодженість вимог сім'ї та закладу освіти.

Натомість батьки-агресори можуть демонструвати недовіру до педагогів, схильність до критики чи перекладання відповідальності на інших. Подібна модель взаємодії ускладнює побудову партнерства та потребує від педагога високого рівня професійної етики, толерантності й комунікативної компетентності.

Серед інших типів Л. Іщук виділяє інфантильний тип батьків, для яких характерна пасивність і формальне ставлення до участі в освітньому процесі [30]. Вони погоджуються з вимогами ЗЗСО, однак не виявляють ініціативи та перекладають відповідальність за результати навчання виключно на педагогів.

Водночас окреслена типологія засвідчує, що характер взаємодії між сім'єю та закладом освіти значною мірою залежить від готовності батьків до конструктивного діалогу, рівня їхньої педагогічної культури та усвідомлення спільної відповідальності за результати навчання й виховання дитини. Саме тому ефективність співпраці потребує врахування типологічних особливостей кожної групи батьків і застосування диференційованого підходу до організації комунікації. Зазначений підхід позитивно впливатиме на формування сталого партнерського середовища, у якому ЗЗСО І ступеня й сім'я діятимуть як рівноправні суб'єкти освітньо-виховного процесу.

Психолого-педагогічна специфіка взаємодії в початковій школі визначається станом активної адаптації молодшого школяра до нової соціальної ролі та поступовим формуванням довільності й саморегуляції навчальної діяльності. Взаємодія дорослих супроводжує навчальні результати, забезпечує

емоційно безпечну основу освітнього процесу, знижує рівень тривожності та підтримує внутрішню мотивацію. Інтеграція механізмів взаєморозуміння, довіри, підтримки й визнання значущості кожного учасника співпраці відповідає суб'єкт-суб'єктній моделі взаємин. За спостереженнями І. Беха, Н. Гавриш, О. Савченко, відкритість до діалогу та педагогічна емпатія створюють основу суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освіті. Важливою складовою психолого-педагогічного аспекту є створення довірчого середовища. Суб'єкт-суб'єктні відносини, про які йдеться в концепції особистісно орієнтованого виховання І. Беха [5, с. 38], передбачають визнання цінності кожного учасника освітнього процесу. Такий підхід забезпечує відкритість, повагу та готовність до конструктивного діалогу.

Організація партнерської взаємодії в початковій школі передбачає чітку поетапність і продуманість кожного кроку. Насамперед здійснюється визначення цільових орієнтирів співпраці – окреслення спільних цінностей, очікуваних результатів та пріоритетних напрямів взаємодії між учителем, учнями й батьками. Важливо, щоб ці орієнтири відповідали віковим особливостям молодших школярів, освітнім стандартам та потребам конкретного класного колективу.

Наступним етапом є моделювання стратегії взаємодії, яке передбачає добір ефективних форм, методів і засобів співпраці. На цьому етапі визначаються способи комунікації, розподіл ролей і відповідальності, плануються спільні заходи, консультації, освітні проєкти та ініціативи, що сприятимуть формуванню довіри й взаємоповаги.

Практична реалізація запланованих заходів передбачає активне залучення всіх учасників освітнього процесу до спільної діяльності. Поряд із традиційними батьківськими зборами здійснюється організація тренінгів, майстер-класів, «круглих столів», інтерактивних зустрічей, ділових ігор, дискусій, спільних соціальних чи творчих проєктів. Зазначений підхід забезпечує реальну взаємодію, а не формальне виконання визначених планів.

Завершальним і водночас систематичним етапом взаємодії ЗЗСО з батьками учнів початкових класів є моніторинг результатів співпраці. Він спрямований на систематичний аналіз досягнутих результатів, збір і врахування зворотного зв'язку від учасників, оцінювання дієвості застосованих форм і методів роботи з сім'єю з подальшим коригуванням стратегії взаємодії за необхідності.

Системність і послідовність організації партнерської взаємодії сприяють підвищенню її результативності, формуванню довірливого освітнього середовища та запобігають формалізації співпраці педагогів ЗЗСО І ступеня з батьками. Такий підхід забезпечує сталий розвиток освітнього процесу й створює необхідні умови для всебічного розвитку дитини в контексті педагогіки партнерства.

У напрацюваннях О. Ліннік зазначено, ефективність взаємодії педагога з учнями та їхніми батьками залежить від здатності розуміти особистісні смисли кожного учасника освітнього процесу [41]. Результативна співпраця ґрунтується на емоційній відкритості, готовності до діалогу, взаємній підтримці, прийнятті та розвитку суб'єктної позиції сторін. Науковиця акцентує увагу на психологічній природі взаємодії як визначальній умові партнерства. У традиційній освітній системі вчитель часто виступає домінуючим суб'єктом, що ускладнює конструктивну комунікацію з батьками. Відмова від авторитарних підходів, розвиток умінь педагогічного діалогу, фасилітації та емоційної підтримки родини є значущими компонентами професійної компетентності вчителя початкової школи.

Психолого-педагогічний аспект взаємодії вчителя й батьків охоплює комплекс взаємопов'язаних умов, що визначають її результативність. Професійна готовність педагога до конструктивного діалогу має поєднуватися з психологічною готовністю родини до партнерської участі у вихованні та розвитку дитини. У такому контексті взаємодія постає як цілісний процес співпраці, що сприяє формуванню довіри, взаємної підтримки й розвитку всіх учасників.

Психолого-педагогічний аспект взаємодії вчителя й батьків охоплює комплекс взаємопов'язаних умов, що визначають її результативність, тобто впливають на якість співпраці, ступінь залученості батьків до освітнього процесу, гармонійність взаємодії та позитивну динаміку розвитку дитини. Професійна готовність вчителя початкової школи до конструктивного діалогу має поєднуватися з психологічною готовністю родини до партнерської участі у вихованні та розвитку дитини. У такому контексті взаємодія постає як цілісний процес співпраці, що сприяє формуванню довіри, взаємної підтримки й розвитку всіх учасників.

Зміст партнерства у роботі з учнями й батьками пов'язується з побудовою гуманістичних орієнтирів, залученням родин до організації освітнього процесу, науково-методичним та інформаційним супроводом психолого-педагогічного навчання, підвищенням культури спілкування батьків з дітьми, діагностуванням запитів і реалізацією освітніх потреб. У молодшому шкільному віці родина залишається найближчим соціальним середовищем, здатним підсилювати або послаблювати педагогічний вплив.

Разом із тим практика взаємодії вчителя і батьків у початковій школі супроводжується труднощами. Різний рівень педагогічної культури батьків, формальний характер участі в освітньому процесі, дефіцит часу, авторитарний стиль спілкування, недостатня поінформованість щодо вікових особливостей дітей впливають на якість співпраці. Дослідження О. Матвієнко засвідчують, що неузгодженість виховних позицій знижує ефективність педагогічного впливу та ускладнює процес соціалізації молодших школярів. Серед основних труднощів взаємодії вчителя і батьків у початковій школі можна виділити:

– різний рівень педагогічної культури батьків;

– формальний характер співпраці;

– дефіцит часу;

– авторитарний стиль спілкування;

– недостатню поінформованість про вікові особливості дітей [46].

Окреслені проблеми знаходять відображення і в наукових працях В. Ковальчук. Дослідниця зазначає, ефективність партнерської взаємодії ускладнюється низкою соціальних і педагогічних чинників, зокрема трудовою зайнятістю батьків, недостатнім матеріальним забезпеченням сім'ї, рівнем їхньої педагогічної обізнаності та виховної компетентності, водночас значущою є й професійна компетентність учителя. У практичній діяльності означені чинники проявляються у збайдужінні батьків до навчання й виховання дітей, недостатній комунікації між школою і родиною, надмірно прискіпливому контролі щодо організації та методики навчання, нечіткій регламентованості батьківських повноважень в освітньому процесі [31, С. 53–54].

До основних труднощів партнерської взаємодії учителя початкових класів з батьками, за В. Ковальчук, належать:

– збайдужіння батьків до навчання та виховання дітей;

– слабка комунікація між школою і родиною;

– надмірно прискіпливий контроль щодо організації та методики навчання;

– нечітка регламентованість батьківських повноважень в організації освітнього процесу [31,С. 53–54].

Наявність означених проблем актуалізує потребу в обґрунтуванні підходів до організації партнерської взаємодії між учителем, батьками й учнями. Адже ефективність співпраці залежить від усвідомлення труднощів, чіткого окреслення принципів, на яких вона має вибудовуватися. Саме системність, послідовність і ціннісна спрямованість взаємодії сприяють мінімізації окреслених проблем та підвищенню ефективності співпраці.

Узагальнення теоретичних положень і наукових підходів дає змогу систематизувати провідні принципи педагогіки партнерства, які визначають зміст та організацію взаємодії в умовах початкової школи. Взаємозв'язок і структурна логіка цих принципів відображені на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Основні принципи ефективної взаємодії між учителем, батьками й учнями початкових класів

Подана схема відображає взаємопов'язану систему цінностей і норм, що визначають характер взаємодії між учителем, батьками й учнями в умовах початкової школи. Кожен із принципів виконує окрему функцію, проте результативність партнерської моделі забезпечується їх узгодженістю та комплексною реалізацією.

Принцип взаємоповаги й довіри передбачає визнання батьків і педагога рівнозначними учасниками освітнього процесу, здатними здійснювати вагомий вплив на розвиток дитини. У початковій школі довіра виступає психологічною основою стабільної співпраці. Атмосфера відкритості знижує напруження, запобігає конфліктам, підтримує готовність до обговорення труднощів і прийняття професійних рекомендацій. Формування довірчих стосунків забезпечується послідовністю дій учителя, прозорістю вимог, регулярністю контактів та наявністю зворотного зв'язку.

Принцип добровільної участі пов'язаний із визнанням автономії родини у прийнятті рішень щодо участі в освітніх заходах. Формалізований підхід або

адміністративний тиск здатні знижувати якість співпраці. Добровільність підтримує внутрішню мотивацію батьків, сприяє відповідальному ставленню до домовленостей і формує позитивне ставлення до взаємодії зі школою. У практичному вимірі означений принцип реалізується через можливість вибору форм співпраці, гнучкий графік комунікації та врахування сімейних обставин.

Принцип розподіленої відповідальності відображає необхідність узгодження виховних орієнтирів і створення цілісного освітнього простору. Спільне визначення цілей, очікувань і способів підтримки дитини запобігає перекладанню відповідальності на одну зі сторін. У молодшому шкільному віці послідовність вимог і єдність позицій дорослих мають особливе значення, оскільки дитина орієнтується на авторитет значущих осіб і формує базові уявлення про соціальні норми.

Принцип відкритої комунікації передбачає постійне, чітке й двостороннє спілкування між школою та родиною. Відкритість дозволяє своєчасно виявляти труднощі адаптації, ознаки навчальної тривожності або зниження мотивації. Учитель аргументовано пояснює зміст педагогічних рішень, розкриває причини певних ситуацій і пропонує можливі шляхи подальших дій. Подібний формат взаємодії сприяє формуванню атмосфери взаєморозуміння та передбачуваності.

Принцип суб’єкт-суб’єктної взаємодії ґрунтується на рівноправності сторін і взаємному визнанні компетентності. Професійна відповідальність педагога поєднується з батьківським досвідом і знанням індивідуальних особливостей дитини. Діалог у межах означеного підходу передбачає узгодження позицій, а не нав’язування рішень. Подібна модель взаємин стабілізує співпрацю та забезпечує спрямованість на спільний результат.

Принцип взаємопідтримки набуває особливої ваги в умовах соціальної нестабільності, підвищеного рівня тривожності в суспільстві та змін форматів навчання. Психологічна підтримка родини передбачає інформування про особливості розвитку дитини, окреслення реалістичних кроків допомоги та зниження емоційного напруження. Залучення батьків до освітнього процесу

сприяє переходу від позиції стороннього спостерігача до активного учасника навчально-виховної діяльності.

Психолого-педагогічний акцент взаємодії проявляється також у необхідності системної організації співпраці [32]. Освітні трансформації та суспільні зміни зумовлюють потребу в оновленні підходів до роботи з родинами. Організаційна логіка партнерства передбачає керований процес, що поєднує регулярність комунікації, оперативність зворотного зв'язку та варіативність форм залучення батьків відповідно до їх можливостей.

Окремий аспект взаємодії стосується профілактики конфліктів і подолання комунікативних бар'єрів. У практиці початкової школи можливі ситуації, коли рекомендації педагога сприймаються як критика родини або ініціативність батьків інтерпретується як втручання в професійну діяльність учителя. Конструктивний підхід передбачає переорієнтацію з оцінювання на узгодження позицій. Обговорення проблем відбувається у форматі спільного пошуку рішень із визначенням відповідальності кожної сторони. Така стратегія знижує конфліктність і підтримує активну участь родини.

Уникання як форма взаємодії може проявлятися формальною присутністю на заходах або відстороненням від спільного розв'язання питань. Подібна поведінка часто зумовлена перевантаженням, невпевненістю у власній педагогічній компетентності або негативним попереднім досвідом. Завдання педагога полягає у створенні умов, за яких родина відчуває значущість участі та безпечність комунікації.

У функціональному вимірі взаємодія вчителя і батьків у ЗЗСО І ступеня виконує кілька взаємопов'язаних функцій. Інформаційна функція забезпечує обмін відомостями про навчання й розвиток дитини. Підтримувальна функція спрямована на формування емоційної безпеки. Координаційна функція передбачає узгодження виховних вимог і педагогічних дій. Розвивальна функція пов'язана з підвищенням педагогічної культури батьків і професійною рефлексією вчителя. Превентивна функція орієнтована на запобігання конфліктам, дезадаптації та зниженню навчальної мотивації.

Багатофункціональний характер взаємодії становить ядро психолого-педагогічного аспекту партнерства у початковій школі. Узгодженість позицій дорослих створює передумови для стабільного розвитку особистості молодшого школяра, формування позитивного ставлення до навчання та зміцнення довіри до освітнього середовища.

Отже, взаємодія вчителя і батьків у початковій школі постає складним психолого-педагогічним процесом, що поєднує соціально-психологічні механізми партнерства, гуманістичні цінності та організаційні інструменти співпраці. Результативність партнерської моделі визначається послідовною реалізацією принципів взаємоповаги й довіри, добровільної участі, розподіленої відповідальності, відкритої комунікації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та взаємопідтримки, а також системністю двостороннього спілкування і залучення родини до освітнього процесу. У молодшому шкільному віці подібна організація взаємин забезпечує успішну адаптацію до навчальної діяльності, емоційне благополуччя та цілісний розвиток дитини.

1.3 Цифрове освітнє середовище як чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів

Цифрове освітнє середовище впродовж останнього десятиліття стало визначальним чинником модернізації початкової освіти та суттєво вплинуло на характер партнерської взаємодії між учителем і батьками. Поширення цифрових технологій, розвиток онлайн-комунікації, упровадження електронних платформ управління навчанням зумовили переосмислення традиційних форм співпраці школи й родини. Освітній простір набув ознак відкритості, мобільності та інтерактивності, що сприяло переходу від епізодичного інформування до системної комунікації між учасниками освітнього процесу.

У контексті реформування української освіти, зокрема реалізації положень Концепції Нової української школи, цифровізація освітнього процесу набула

стратегічного значення. Розвиток цифрової інфраструктури закладів освіти, упровадження електронних журналів, платформ дистанційного навчання та сервісів онлайн-комунікації сприяли формуванню нового формату освітнього середовища.

У межах такого середовища відбувається переосмислення ролі вчителя як фасилітатора й координатора освітньої взаємодії, активізується участь родини в навчальному процесі, удосконалюються механізми педагогічної комунікації та зворотного зв'язку. Поступово трансформується й характер взаємин між школою та батьками: співпраця відходить від моделі контролю та формального інформування й набуває ознак спільної відповідальності за результати навчання й розвитку дитини.

Зазначені зміни узгоджуються з концептуальними положеннями педагогіки партнерства, що становить методологічну основу НУШ. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки й учителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, постають добровільними й зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за його результат [53, с. 14]. Такий підхід передбачає переорієнтацію освітніх відносин із формально-інформативної моделі на модель співучасті, довіри та спільної відповідальності.

Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах цифровізації освіти потребує чіткого нормативного регулювання функціонування цифрового освітнього середовища. Нормативне забезпечення його розвитку в Україні визначається комплексом законодавчих і підзаконних актів, що регламентують цифрову трансформацію освітньої сфери, організацію дистанційного навчання та модернізацію інформаційно-комунікаційної інфраструктури закладів освіти. Базові засади цифрової трансформації закріплено у Законі України «Про освіту» (2017) [60], де визначено право здобувачів освіти на використання дистанційних технологій і електронних ресурсів, а також обов'язок закладів освіти забезпечувати відкритість та доступність інформації про освітній процес.

Організаційні засади дистанційного навчання деталізовано в наказі МОН України «Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» (2020). Подальший розвиток нормативного підґрунтя відображено в наказі МОН України «Положення про дистанційну форму здобуття дошкільної освіти» (2025), де цифрове освітнє середовище трактується як сукупність умов розвитку, виховання та навчання вихованців, підтримки батьків в організації освітнього середовища, що забезпечуються за допомогою сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [59]. Подане визначення підкреслює комплексність цифрового освітнього простору та його орієнтацію на підтримку взаємодії між педагогом і родиною. Сукупність зазначених нормативних документів формує правову основу функціонування цифрового освітнього середовища як інструмента відкритості, прозорості та розвитку партнерської взаємодії у початковій школі. Таким чином, цифрове освітнє середовище постає як системна характеристика сучасної школи, що змінює організаційні механізми освітнього процесу та створює умови для трансформації партнерської взаємодії.

Теоретичне осмислення цифрової трансформації освіти, розвитку цифрового освітнього середовища та зміни характеру взаємодії між ЗЗСО і родиною представлено у працях Е. Гаргрівза [82], М. Келера [84], С. Лівінгстон [83], П. Мішри [84], Н. Селвіна [85], Ш. Теркл [86], М. Фуллана [82] та ін. Аналіз зарубіжних досліджень засвідчує домінування системного підходу до цифрової трансформації освіти. У працях М. Фуллана цифрові технології розглядаються як інструмент глибинних змін у культурі школи, що сприяють формуванню спільної відповідальності між педагогами, учнями та батьками. Освітня трансформація трактується як процес зміни цінностей, управлінських моделей та способів взаємодії [82]. Такий підхід передбачає зміну організаційної культури освітнього закладу, розвиток співробітництва та посилення ролі батьків як активних учасників освітнього процесу.

Один із провідних теоретиків сучасної освітньої трансформації Е. Гаргрівз [82] акцентує увагу на професійному потенціалі вчителя як

визначальному чиннику успішної цифровізації освіти. Науковець обґрунтовує, що впровадження цифрових технологій набуває результативності лише за умови розвитку довіри, співпраці та рефлексивної культури взаємодії між усіма суб'єктами освітнього процесу. Ефективність цифрових інновацій, за його позицією, зумовлюється не стільки технічними можливостями, скільки рівнем згуртованості професійної спільноти, її готовністю до колективного прийняття рішень, спільної відповідальності та взаємної підтримки.

Британський дослідник цифрової освіти Н. Селвін розглядає цифровізацію як складний соціокультурний процес, що виходить за межі суто технологічних змін. Учений наголошує на ризиках формалізації цифрової комунікації, втрати глибини міжособистісної взаємодії та механічного впровадження інновацій без належного педагогічного осмислення. Він підкреслює необхідність критичного аналізу технологічних рішень та їх відповідності гуманістичним засадам освіти [85]. У контексті партнерської взаємодії такий підхід акцентує потребу збереження змістовного, довірчого діалогу між школою і родиною, що не зводиться до обміну інформацією, а передбачає спільне осмислення освітніх цілей і відповідальність за розвиток дитини.

Методологічне підґрунтя цифрової компетентності педагога розроблене М. Келером та П. Мішрою у межах моделі інтеграції технологічних, педагогічних і предметних знань. Зазначена модель обґрунтовує необхідність цілісного поєднання змісту навчального предмета, методики його викладання та доцільного використання цифрових інструментів у професійній діяльності вчителя [84]. Ефективність використання цифрових ресурсів у взаємодії з батьками пов'язується з рівнем сформованості професійної інтегративної компетентності вчителя.

У сучасних дослідженнях цифрової освіти значна увага приділяється ролі родини в умовах технологічно опосередкованого навчання. Зокрема, С. Лівінгстон акцентує на феномені цифрової участі батьків у навчальній діяльності дітей, підкреслюючи важливість розвитку цифрової грамотності родини як умови ефективної підтримки освітнього процесу [83]. Науковиця

наголошує, що рівень обізнаності батьків у сфері цифрових технологій безпосередньо впливає на характер їхньої залученості, здатність критично оцінювати онлайн-контент та забезпечувати безпечне цифрове середовище для дитини.

Водночас у дослідженнях психологічних аспектів онлайн-комунікації порушується проблема збереження якості міжособистісних зв'язків у цифровому просторі. Ш. Теркл звертає увагу на ризики поверховості спілкування, емоційного відчуження та зниження глибини взаєморозуміння в умовах технологічного посередництва [86]. Такий підхід підкреслює необхідність поєднання цифрових інструментів із гуманістичними засадами комунікації, що забезпечують змістовність, довіру та емоційну включеність у процес партнерської взаємодії між школою й родиною.

Отже, аналіз праць зарубіжних науковців засвідчує, що ефективність цифрової трансформації освіти значною мірою залежить від рівня цифрової компетентності родини та збереження змістовності міжособистісної взаємодії в онлайн-середовищі. Поєднання технологічних можливостей із гуманістичними принципами комунікації постає необхідною умовою розвитку довірчого й результативного партнерства між школою та родиною.

В українському науковому просторі питання формування інформаційно-освітнього та цифрового середовища, цифрової компетентності педагога, організації дистанційної взаємодії та модернізації освітнього процесу розкрито у працях Т. Басюк, Н. Бессараб, В. Бикова, І. Войтович, В. Головка, А. Гриценка, І. Демченко, Л. Карташової, О. Комарівської, О. Любчак, Н. Морзе, С. Семерікова О. Співаковського, О. Спірін та ін.

Зокрема О. Голюк, І. Демченко, О. Комарівська, О. Любчак зазначають, що організація партнерської взаємодії в умовах дистанційного навчання потребує цілеспрямовано спроєктованої системи онлайн-комунікації, здатної забезпечити регулярний зворотний зв'язок, координацію дій учителя й батьків та педагогічний супровід навчальної діяльності молодших школярів [18; 43]. Автори підкреслюють, що дистанційний формат співпраці передбачає

використання цифрових платформ, електронних щоденників, відеоконференцій та месенджерів як інструментів оперативного інформування батьків про навчальні досягнення дитини й узгодження виховних впливів. Такий формат взаємодії сприяє прозорості освітнього процесу, підвищує відповідальність усіх його учасників та розширює можливості індивідуальної підтримки учня.

У концепції В. Бикова цифрове освітнє середовище розглядається як відкрита педагогічна система, що функціонує на засадах мережевої організації та забезпечує інтерактивну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Учений підкреслює його динамічний характер, здатність до масштабування й адаптації до потреб користувачів, а також інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у структуру навчальної діяльності [6; 8; 9]. Окреслена концепція акцентує увагу на створенні певних умов для гнучкої комунікації, доступності освітніх ресурсів і розширення освітнього простору за межі традиційного класу. О. Співаковський визначає інформаційно-освітнє середовище як структуровану багатокомпонентну систему, що поєднує технологічні ресурси, програмні засоби, інформаційні бази та механізми управління навчальним процесом [69]. У його трактуванні особлива увага приділяється організаційно-управлінському аспекту, який забезпечує координацію освітньої діяльності, моніторинг результатів навчання та підтримку ефективної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. У дослідженнях Н. Морзе зазначено, що цифрове освітнє середовище створює умови для формування нової культури педагогічної комунікації, у якій важливого значення набуває системність зворотного зв'язку, інтерактивність та відкритість взаємодії між школою і родиною [48].

Таким чином, у сучасних умовах цифровізації дистанційні та змішані форми навчання розширюють можливості комунікації з батьками молодших школярів, забезпечують оперативний зворотний зв'язок і підвищують прозорість освітнього процесу. Цифрові інструменти постають як ефективний засіб посилення партнерської моделі взаємодії в початковій школі, спрямованої на спільну підтримку розвитку дитини.

Проблематика цифрової трансформації освіти як умови безперервності навчання та відкритості освітнього процесу розкривається в наукових розвідках С. Семерікова [66]. Цифрове середовище розглядається як інструмент забезпечення гнучкості освітньої організації, інтеграції електронних ресурсів та підтримки доступності навчання незалежно від зовнішніх обставин. Акцент робиться на необхідності поєднання технологічної інфраструктури з педагогічними завданнями та управлінськими рішеннями, що створює умови для стабільної комунікації між учителем і батьками.

Такий підхід дозволяє розглядати цифрове освітнє середовище як простір професійної відповідальності педагога, у межах якого формується культура відкритої взаємодії, регулярного інформування та спільного аналізу освітніх результатів. Водночас ефективність цифрової взаємодії визначається не кількістю використаних платформ, а педагогічною доцільністю їх застосування та рівнем підготовленості всіх учасників освітнього процесу.

У працях О. Барни, О. Буйницької, Л. Варниченко-Троценко, Н. Морзе [48; 49; 50] цифрова трансформація освіти визначається як системний процес, що змінює підходи до навчання, управління та комунікації в освітньому просторі. Наголошується на створенні цифрових освітніх середовищ як інтегрованих систем, у межах яких поєднуються технологічні ресурси, електронні платформи, засоби зворотного зв’язку та інструменти моніторингу результатів навчання [49, с. 5]. У зазначених дослідженнях підкреслюється, що цифровізація охоплює оновлення управлінських процедур, оптимізацію інформаційних потоків і впровадження аналітичних механізмів оцінювання освітніх результатів. Особлива увага приділяється інтеграції електронних платформ у щоденну педагогічну практику та формуванню цифрової культури взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

У межах окресленого підходу цифрове освітнє середовище розглядається як організаційно впорядкований простір, що забезпечує координацію освітньої діяльності, прозорість навчальних процедур і можливість оперативного реагування на освітні потреби здобувачів освіти. Акцент робиться на

взаємозв’язку технологічної інфраструктури з педагогічними цілями та управлінськими рішеннями, що сприяє підвищенню ефективності комунікації між школою і родиною. Відтак український науковий дискурс зосереджується на структурно-організаційних і технологічних засадах функціонування цифрового освітнього середовища, розглядаючи його як інструмент упорядкування освітнього процесу та забезпечення системної взаємодії між учителем і батьками.

Порівняльний аналіз зарубіжних і українських підходів дозволяє конкретизувати відмінності у трактуванні цього феномену. У зарубіжних дослідженнях домінує акцент на культурних, соціальних і ціннісних аспектах цифрової трансформації, пов’язаних зі зміною освітніх відносин і розвитком довіри. Натомість українські науковці приділяють більше уваги організаційно-технологічним механізмам упровадження цифрових інструментів і формуванню цифрової компетентності педагога. Водночас обидва напрями сходяться у визнанні цифрового освітнього середовища системним чинником трансформації партнерської взаємодії між учителем і батьками.

У контексті початкової школи цифрове освітнє середовище змінює характер співпраці за кількома напрямами: розширює комунікативні канали, забезпечує прозорість оцінювання, підвищує оперативність зворотного зв’язку, сприяє залученню батьків до освітніх ініціатив і формує спільну відповідальність за результати навчання дитини. Відбувається перехід від епізодичних форм співпраці до системної цифрової взаємодії, що ґрунтується на відкритості та регулярності комунікації. Таким чином, цифрове середовище виконує функцію механізму інтеграції родини в освітній процес, забезпечуючи постійний доступ до інформації про навчальні досягнення, зміст програм і рекомендації педагога. У результаті трансформується модель взаємодії: замість одностороннього інформування формується двосторонній діалог, підтриманий цифровими інструментами й організаційними механізмами.

Водночас цифрова трансформація висуває нові вимоги до рівня цифрової компетентності педагога, готовності батьків до використання електронних

ресурсів, наявності технічних умов і дотримання етичних норм онлайн-комунікації. З огляду на узагальнені теоретичні положення та специфіку початкової освіти цифрове освітнє середовище доцільно трактувати як інтегровану педагогічну систему, що поєднує цифрову інфраструктуру, інформаційно-ресурсне забезпечення, комунікаційні механізми, інструменти моніторингу й аксіологічні засади взаємодії та спрямована на організацію відкритого, регулярного й відповідального партнерства між учителем і батьками учнів. Запропоноване визначення підкреслює системний характер цифрового середовища та його роль як комплексної педагогічної умови формування сучасної моделі партнерства у початковій школі.

У контексті подальшого дослідження доцільним є структурний аналіз складників цифрового освітнього середовища як чинників оновлення форм співпраці між школою та родиною. Його доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних компонентів, що формують організаційні, інформаційні та ціннісні передумови трансформації партнерської взаємодії.

З метою узагальнення зазначених положень у таблиці 1.3 представлено структурні компоненти цифрового освітнього середовища, їх функціональне призначення в освітньому процесі ЗЗСО І ступеня та трансформаційний вплив на партнерську взаємодію вчителя з батьками учнів початкових класів.

Представлена в таблиці 1.3 структура цифрового освітнього середовища дозволяє розглядати його як сукупність технічних ресурсів, системоутворювальний чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів. Кожен структурний компонент виконує окрему функцію, водночас інтегруючись у цілісну систему передумов оновлення форм співпраці. Системно-технологічний компонент забезпечує матеріально-технічну та платформну основу цифрової взаємодії. Наявність електронних журналів, платформ управління навчанням, хмарних сервісів і засобів відеокомунікації створює організаційні можливості для безперервного інформаційного обміну та гнучкого поєднання синхронних і асинхронних форматів взаємодії.

Таблиця 1.3 – Цифрове освітнє середовище як структурний чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів

Структурний компонент цифрового освітнього середовища	**Функціональне призначення в освітньому процесі ЗЗСО І ступеня**	**Трансформаційний вплив на партнерську взаємодію вчителя з батьками учнів початкових класів**
Системно-технологічний компонент	Формування технічної, програмної та платформної інфраструктури цифрової взаємодії; забезпечення інтеграції LMS (Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams), електронних журналів («Єдина школа», «Нові знання»), хмарних сервісів (Google Drive, Google Docs, Microsoft OneDrive) та засобів відеокомунікації (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams)	Створення умов для безперервної цифрової комунікації; розширення форматів взаємодії; подолання просторово-часових бар'єрів; забезпечення стабільності та доступності інформаційного обміну
Інформаційно-аналітичний компонент	Накопичення, систематизація та цифровий аналіз освітніх даних щодо результатів навчання, динаміки досягнень і особистісного розвитку учнів; використання інструментів електронного моніторингу й аналітики	Забезпечення прозорості освітнього процесу; формування інформаційного підґрунтя для аргументованого педагогічного діалогу; підвищення об'єктивності оцінювання та прогнозування освітніх результатів
Комунікаційно-інтерактивний компонент	Організація синхронної та асинхронної цифрової взаємодії через електронні платформи, відеосервіси та	Формування можливостей для систематичного діалогу; забезпечення оперативності комунікації; підтримка

Продовження таблиці 1.3

	месенджери (Viber, Telegram); підтримка регулярного зворотного зв'язку	постійного контакту між учителем і батьками
Організаційно-координаційний компонент	Цифрове планування (визначення цілей, термінів і форматів взаємодії в електронному середовищі), структуризація спільної діяльності, узгодження ролей, функцій і процедур співпраці	Створення передумов для узгодженості освітніх дій школи та родини; забезпечення розподілу відповідальності; формування організаційної впорядкованості партнерської взаємодії
Ціннісно-партнерський компонент	Формування цифрової етики (безпечна онлайн-поведінка, інформаційна відповідальність, академічна доброчесність), розвиток культури конструктивної онлайн-взаємодії, реалізація принципів педагогіки партнерства	Закладання основ довіри, взаємної поваги та готовності до співпраці; створення ціннісного підґрунтя для переходу до суб'єкт-суб'єктної моделі взаємодії педагога з батьками учнів початкової школи

Саме інфраструктурна забезпеченість визначає реалістичність і стабільність цифрової комунікації між учителем і батьками.

Інформаційно-аналітичний компонент формує підґрунтя для прозорості освітнього процесу. Систематичне накопичення та цифрова обробка даних щодо результатів навчання й розвитку учнів сприяють об'єктивізації оцінювання, аргументованості педагогічних рішень і підвищенню рівня довіри між суб'єктами взаємодії. Аналітичні можливості цифрових платформ трансформують інформаційний обмін у змістовний професійний діалог.

Комунікаційно-інтерактивний компонент забезпечує організацію постійного контакту між школою та родиною. Використання електронних платформ і месенджерів розширює канали комунікації, підвищує її

оперативність та регулярність, формує передумови для систематичного зворотного зв'язку.

Організаційно-координаційний компонент створює можливості для цифрового планування спільної діяльності, узгодження ролей і процедур взаємодії. Такий підхід сприяє узгодженості педагогічних і сімейних впливів, підвищує керованість освітнього процесу та закладає основу для розподілу відповідальності між учителем і батьками.

Ціннісно-партнерський компонент визначає аксіологічний вимір цифрового освітнього середовища. Формування цифрової етики, культури відповідальної онлайн-взаємодії та реалізація принципів педагогіки партнерства забезпечують становлення довірчих відносин і готовність до співпраці в нових комунікативних умовах.

Таким чином, таблиця 1.3 відображає структурні передумови трансформації партнерської взаємодії, демонструючи, що цифрове освітнє середовище виступає багатовимірним ресурсом організаційного, інформаційного та ціннісного оновлення взаємин між учителем і батьками учнів початкових класів.

З огляду на це трансформацію партнерської взаємодії в умовах цифрового освітнього середовища доцільно розглядати на трьох взаємопов'язаних рівнях: операційному, організаційному та ціннісному. Систематизацію зазначених рівнів подано в таблиці 1.4 (додаток Б).

З таблиці 1.4 видно, що трансформація партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів у цифровому освітньому середовищі розгортається на трьох взаємопов'язаних рівнях: операційному, організаційному та ціннісному. Кожен рівень має змістове наповнення та конкретні прояви в практиці початкової школи.

Операційний рівень партнерської взаємодії відображає використання цифрових освітніх платформ і сервісів відповідно до положень Концепції «Нова українська школа» та курсу на цифрову трансформацію освіти України. Йдеться про застосування інструментів управління навчанням і комунікації, зокрема

Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, електронних журналів «Єдина школа» й «Нові знання», ресурсів Всеукраїнської школи онлайн, сервісів Zoom, Google Meet, Viber, Telegram. На практичному рівні реалізується оперативне інформування батьків, організація онлайн-зустрічей, консультування, використання цифрових матеріалів для підтримки навчальної діяльності [16; 19; 49; 52].

Організаційний рівень передбачає цифрово опосередковану координацію спільної діяльності, визначення ролей та регламентацію процедур взаємодії з використанням платформ управління навчанням і хмарних сервісів, зокрема Google Drive та Microsoft OneDrive. У партнерській взаємодії простежується спільне планування освітньої підтримки дитини, узгодження індивідуальних освітніх потреб, залучення батьків до онлайн- та офлайн-заходів школи.

Ціннісний рівень спрямований на формування культури довіри, взаємної відповідальності та партнерського діалогу в умовах цифрової комунікації з дотриманням норм мережевого етикету. У практиці початкової школи відбувається перехід від контролюючої моделі до співпраці, зміцнення довіри між учителем і батьками, підвищення готовності до спільного прийняття рішень щодо розвитку дитини.

Представлена у таблиці 1.4 структура рівнів трансформації відображає логіку переходу від інструментального використання цифрових сервісів до формування якісно нової культури партнерства між учителем і батьками. Операційний рівень забезпечує техніко-комунікаційну основу взаємодії; організаційний впорядковує спільну діяльність і розподіл відповідальності; ціннісний формує аксіологічні засади співпраці та визначає стратегічну орієнтацію на розвиток особистості дитини.

Узгодженість зазначених рівнів сприяє інтеграції цифрових ресурсів, професійної готовності педагога та активної позиції батьків у єдину систему партнерської взаємодії. Цифрове освітнє середовище виступає чинником, що зумовлює зміни у формах комунікації, способах координації діяльності та характері міжособистісних відносин [48; 52]. У результаті відбувається

становлення стійкої моделі співпраці, заснованої на довірі, відповідальності та спільній спрямованості на гармонійний розвиток молодшого школяра.

Логічним продовженням окреслених теоретичних положень є їх структурне узагальнення у вигляді моделі, що дозволяє систематизувати взаємозв'язки між умовами, чинниками та результатами трансформації. З цією метою розроблено структурно-логічну модель трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів у цифровому освітньому середовищі, представлену на рисунку 1.4.

На рисунку 1.4 відображено послідовну взаємопов'язану систему умов, чинників і результатів, що забезпечують перехід від традиційних форм комунікації до партнерського формату співпраці. Модель демонструє поетапну трансформацію взаємодії, у межах якої цифрове освітнє середовище виступає системоутворювальним чинником організаційних, комунікаційних та ціннісних змін. Фундаментальним підґрунтям визначено організаційно-технологічні засади цифрового освітнього середовища ЗЗСО І ступеня, які охоплюють матеріально-технічне й програмне забезпечення цифрової взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, функціонування комунікаційних сервісів, електронний документообіг та систему захисту інформації.

Зазначений блок формує інфраструктурне підґрунтя цифрової взаємодії вчителя з батьками учнів.

Наступним структурним елементом постає формування цифрової компетентності вчителя початкових класів, що передбачає володіння онлайн-інструментами організації освітнього процесу (Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet, електронні журнали «Нові знання», «Єдина школа», хмарні сервіси Google Drive тощо), реалізацію принципів цифрового педагогічного партнерства, дотримання норм мережевого етикету та належний рівень медіаграмотності. Такий компонент забезпечує професійну готовність педагога до ефективної цифрової комунікації.

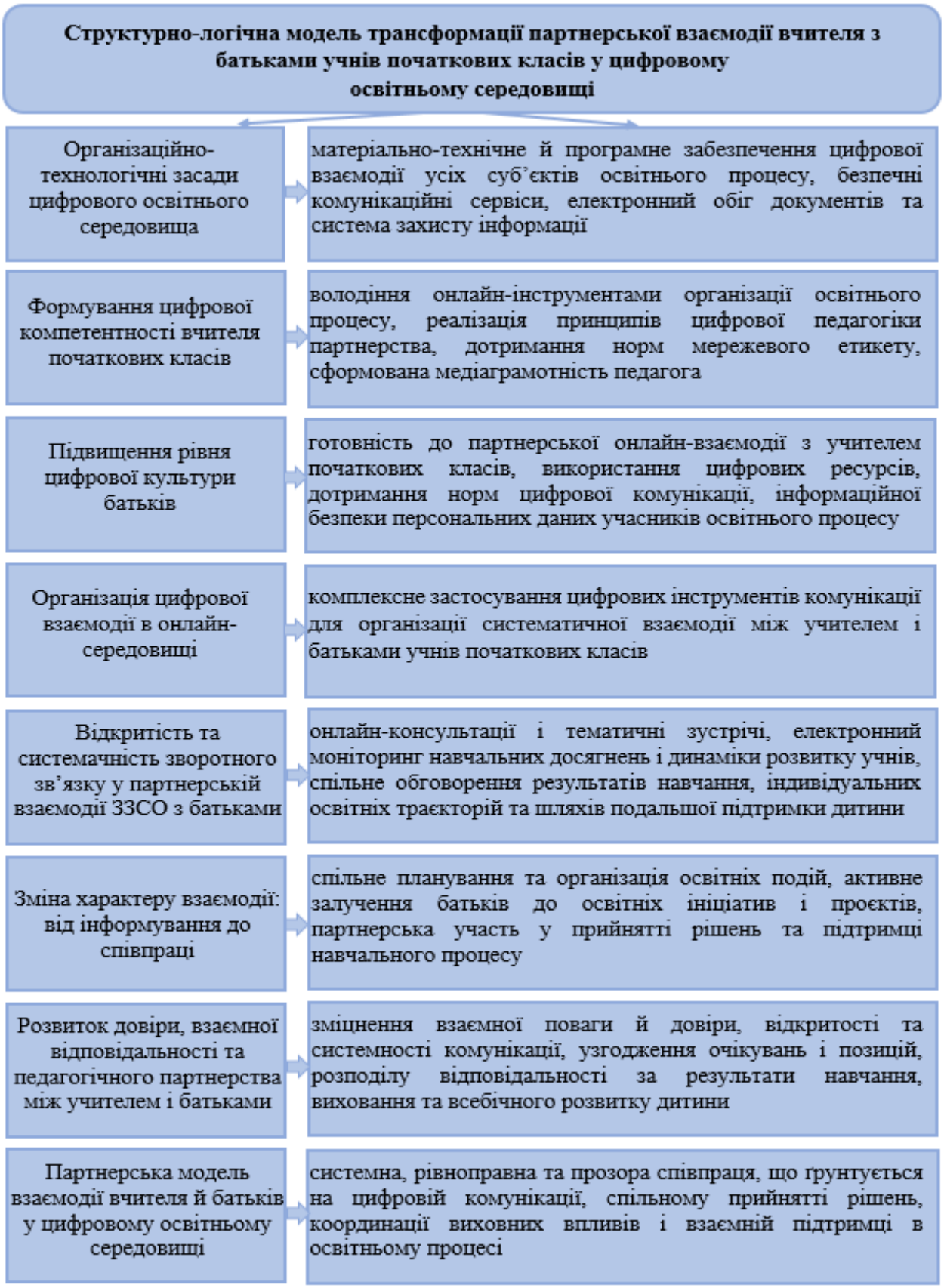

Рисунок 1.4 – Структурно-логічна модель трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів у цифровому освітньому середовищі

Важливе місце посідає підвищення рівня цифрової культури батьків, яке охоплює готовність до партнерської онлайн-взаємодії з учителем, відповідальне використання цифрових ресурсів, дотримання норм цифрової комунікації та інформаційної безпеки персональних даних учасників освітнього процесу. Зазначений аспект сприяє узгодженню поведінкових стандартів у цифровому середовищі.

Подальший рівень пов’язаний з організацією цифрової взаємодії в онлайн-середовищі, що передбачає комплексне застосування цифрових інструментів комунікації для забезпечення систематичної співпраці між учителем і батьками. На основі налагоджених механізмів реалізується відкритість та систематичність зворотного зв’язку через онлайн-консультації, тематичні зустрічі, електронний моніторинг навчальних досягнень і динаміки розвитку учнів, спільне обговорення результатів навчання та індивідуальних освітніх траєкторій.

Логічним продовженням виступає зміна характеру взаємодії від інформування до співпраці, що передбачає спільне планування освітніх подій, активне залучення батьків до ініціатив і проєктів, партнерську участь у прийнятті рішень та підтримці навчального процесу. На цій основі формується розвиток довіри, взаємної відповідальності та педагогічного партнерства між учителем і батьками.

Завершальним результатом моделі визначено партнерську модель взаємодії вчителя й батьків учнів початкової школи у цифровому освітньому середовищі, що характеризується системністю, рівноправністю, прозорістю співпраці, спільним прийняттям рішень, координацією виховних впливів та взаємною підтримкою в освітньому процесі.

Структурно-логічна модель, представлена на рисунку 1.4, репрезентує поетапну трансформацію партнерської взаємодії вчителя з батьками в умовах цифровізації освіти. Взаємозв’язок організаційно-технологічних, компетентнісних, комунікаційних і ціннісних компонентів забезпечує цілісність процесу оновлення форм співпраці. Цифрове освітнє середовище виконує функцію системоутворювального чинника, який інтегрує технічні ресурси,

професійну готовність педагога, цифрову культуру батьків та механізми зворотного зв’язку в єдину систему партнерської взаємодії.

Послідовність структурних блоків відображає закономірний перехід від створення інфраструктурних умов до формування стійких партнерських відносин, заснованих на довірі, відповідальності та спільній орієнтації на розвиток дитини. Таким чином, структурно-логічна модель окреслює змістове наповнення трансформаційних процесів, тоді як подальше узагальнення й систематизація рівнів взаємодії представлено на рисунку 1.5, де розкрито багаторівневу модель трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів (додаток В).

На рисунку 1.5 представлено багаторівневу модель трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів у контексті функціонування цифрового освітнього середовища. Структура моделі вибудувана за принципом багаторівневої організації та відображає послідовний перехід від технологічних засад організації взаємодії до її ціннісного наповнення. З рисунка простежується, що вихідною ланкою багаторівневої моделі виступає технологічний рівень партнерської взаємодії, який репрезентує цифрове освітнє середовище як базову платформу організації співпраці. Зазначений рівень охоплює інтегровані сервіси управління навчальним процесом, електронний моніторинг освітніх досягнень, інструменти онлайн- та офлайн-комунікації. Технологічний компонент створює інфраструктурні передумови для подальшої організації взаємодії з батьками учнів початкових класів.

Наступним визначено організаційний рівень партнерської взаємодії, що передбачає координацію суб’єктів освітнього процесу засобами цифрового середовища, системне планування спільної діяльності, регламентацію та структуризацію процедур комунікації й ухвалення рішень. На цьому рівні відбувається впорядкування спільної діяльності та визначення алгоритмів співпраці педагогів ЗЗСО І ступеня з батьками учнів.

Комунікаційний рівень партнерської взаємодії відображає системну організацію діалогу між учителем і батьками, забезпечення безперервного зворотного зв'язку, прозорий інформаційний обмін щодо результатів навчання та динаміки розвитку дитини. Зазначений рівень формує стабільні комунікаційні зв'язки та підвищує відкритість освітнього процесу в класі.

Соціокультурний рівень партнерської взаємодії спрямований на розвиток культури довіри й співпраці, посилення взаємної відповідальності, переосмислення рольових позицій учителя та батьків у напрямі суб'єкт-суб'єктної взаємодії. У межах цього рівня відбувається якісна зміна характеру взаємин педагога з батьками учнів.

Підсумковим у структурі моделі визначено ціннісний рівень партнерської взаємодії учителя початкових класів з батьками, який передбачає становлення педагогічного партнерства як спільно узгодженої ціннісної основи, орієнтацію на всебічний розвиток дитини, координацію освітніх цілей та виховних орієнтирів. Саме на цьому рівні трансформація набуває стратегічного спрямування.

Запропонована багаторівнева модель відображає поетапну трансформацію партнерської взаємодії вчителя з батьками в умовах цифровізації освіти. Технологічний рівень створює матеріально-інструментальне підґрунтя співпраці; організаційний забезпечує структурну впорядкованість спільної діяльності; комунікаційний формує сталі механізми діалогу; соціокультурний сприяє зміцненню довіри та відповідальності; ціннісний визначає стратегічну орієнтацію на розвиток дитини як провідний смисловий орієнтир взаємодії.

Послідовність рівнів демонструє логіку переходу від інструментального використання цифрових ресурсів учителя до глибинних змін у змісті, характері та ціннісних засадах партнерства з батьками учнів початкової школи. Цифрове освітнє середовище постає системоутворювальним чинником, що інтегрує технологічні, організаційні, комунікаційні, соціокультурні та аксіологічні компоненти в єдину модель співпраці. У результаті формується цілісна система взаємодії, зорієнтована на узгодженість дій суб'єктів освітнього процесу,

підвищення прозорості навчальної діяльності та забезпечення гармонійного розвитку особистості молодшого школяра.

Проведений аналіз зарубіжних [79; 83; 85; 86] і українських наукових підходів [32; 42; 43; 50; 54], а також нормативного забезпечення [57; 58; 59] цифровізації освіти дає підстави для формулювання узагальнених висновків. У сучасному науковому дискурсі цифрове освітнє середовище осмислюється як інтегрована педагогічна система, що поєднує технологічні, організаційні та ціннісні складники. При цьому зарубіжні дослідження акцентують культурно-ціннісний вимір цифровізації, пов'язуючи її з трансформацією освітніх відносин, тоді як український науковий контекст зосереджується переважно на структурно-організаційних і технологічних аспектах її впровадження. Синтез зазначених підходів забезпечує цілісне бачення феномену цифрового освітнього середовища.

У межах такого розуміння трансформація партнерської взаємодії між учителем початкової школи і батьками розгортається на операційному, організаційному та ціннісному рівнях. Її результативність зумовлюється узгодженістю інфраструктурних, інформаційно-аналітичних, комунікаційних і культурних компонентів цифрового середовища. Водночас система нормативно-правового регулювання в Україні визначає правові засади розвитку відкритого освітнього простору, орієнтованого на принципи партнерства.

Таким чином, цифрове освітнє середовище початкової школи доцільно трактувати як інтегровану систему, що забезпечує відкритість взаємодії, регулярність комунікації та формування спільної відповідальності вчителя й батьків за освітній розвиток дитини. Окреслені положення логічно зумовлюють необхідність переходу до розгляду практичних механізмів організації цифрової партнерської взаємодії та визначення педагогічних умов її ефективності.

РОЗДІЛ 2
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ІНСТРУМЕНТИ, ПЕРСПЕКТИВИ

2.1 Виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану

Повномасштабна воєнна агресія проти України зумовила глибоку трансформацію функціонування системи загальної середньої освіти. Освітній процес здійснюється в умовах безпекових ризиків, руйнування інфраструктури, вимушеної міграції населення, перебоїв енергопостачання та нестабільного інтернет-з'єднання. Забезпечення конституційного права молодшого школяра на здобуття повної загальної середньої освіти потребує адаптації організаційних моделей, управлінських рішень та засобів педагогічної взаємодії. У багатьох регіонах України дистанційна форма навчання перейшла статус домінуючої, що суттєво змінило традиційну структуру освітнього середовища та роль усіх суб'єктів освітнього процесу.

Дистанційне навчання – це організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або способом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх, як звично, опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [3].

Проблематика дистанційного навчання знайшла відображення у наукових дослідженнях українських учених, серед яких Є. Бачинська, В. Биков, А. Борбіт, С. Гончаренко, М. Жалдак, Г. Костюк, І. Маніленко, Н. Морзе, О. Пєхота, В. Сагарда, Н. Самолюк, П. Сікорський, Л. Романишина, М. Швець та інші. У їхніх працях розкрито теоретичні засади та організаційно-педагогічні умови

ефективного впровадження дистанційних технологій у систему освіти, розкривають можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі ЗЗСО. Результати їхніх досліджень сприяють формуванню наукових підходів до організації дистанційного навчання, удосконаленню форм і методів освітньої діяльності, а також забезпеченню якості освіти в умовах цифровізації та сучасних суспільних викликів.

У той же час, вагоме значення для ефективної організації освітнього процесу має нормативно-правове забезпечення, яке визначає основні вимоги, принципи та інструменти реалізації дистанційного навчання. Нормативне регулювання організації освітнього процесу в період воєнного стану здійснюється відповідно до Законів України: «Про освіту» (2017) [61], «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» (2022) [57], чинних актів МОН України: «Деякі питання організації дистанційного навчання» (2020) [20], «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» (2022) [58], «Про затвердження Порядку та умов здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» (2024) [60].

Так, у пункті 2 розділу І наказу МОН України «Про затвердження Порядку та умов здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» зазначено, що «здобуття загальної середньої освіти в умовах воєнного стану може здійснюватися за очною (денною), дистанційною, змішаною формами або з використанням технологій дистанційного навчання залежно від безпекової ситуації» [60]. Відтак, дистанційна форма навчання набуває нормативно закріплений статус рівноправної організаційної моделі.

Відповідно до положень наказу МОН України від 07.09.2020 № 1112, заклади загальної середньої освіти повинні забезпечувати дотримання принципів безпечності, гнучкості та безперервності освітнього процесу. Організація

навчання має здійснюватися з урахуванням конкретної безпекової ситуації, наявності укриттів, можливості переривання занять під час повітряної тривоги та подальшого відновлення освітньої діяльності. Зміст документа передбачає адаптивність управлінських рішень і варіативність форм організації навчання. Принцип безперервності освіти передбачає створення умов для продовження навчання у випадках вимушених перерв або зміни місця перебування здобувачів освіти.

Реалізація окреслених нормативних вимог у початковій школі безпосередньо пов'язана з рівнем партнерської взаємодії між педагогом і родиною. За дистанційної форми навчання освітній процес частково реалізується в сімейному середовищі, де батьки долучаються до організації та підтримки щоденної навчальної діяльності дитини. Батьки учнів початкових класів забезпечують технічні умови підключення до освітніх платформ, сприяють організації систематичної навчальної діяльності, контролюють виконання завдань та стимулюють до навчальної мотивації. Унаслідок такого перерозподілу функцій партнерство між початковою школою та сім'єю набуває системоутворювального значення.

Вікові особливості молодших школярів посилюють залежність результативності дистанційного навчання від рівня участі дорослих.

Молодший шкільний вік є важливим етапом психічного та особистісного розвитку дитини, що характеризується становленням довільності поведінки, розвитком навчальної мотивації та формуванням навичок саморегуляції. У цей період дитина поступово набуває здатності свідомо контролювати власні дії, керувати увагою та дотримуватися встановлених правил і вимог навчальної діяльності. Як зазначає у своїх напрацюваннях Г. Костюк, саме в молодшому шкільному віці відбувається активний розвиток довільних психічних процесів, що забезпечують можливість цілеспрямованої та організованої діяльності учня [35; 36]. Слід відмітити й думку О. Савченко, важливого значення набуває формування позитивної мотивації до навчання, інтересу до пізнавальної діяльності та готовності дитини до систематичної навчальної праці [62; 63]. У

цей віковий період також формуються навички саморегуляції, які проявляються у здатності планувати власну діяльність, контролювати її виконання та оцінювати отримані результати. За відсутності безпосереднього педагогічного супроводу у фізичному просторі класу частина функцій контролю й регуляції навчальної діяльності переходить до обов'язків батьків.

Окреслений перерозподіл відповідальності потребує чіткої координації дій, визначення меж педагогічної та батьківської компетентності, налагодження структурованої комунікації між усіма суб'єктами освітнього процесу. Водночас організація такої взаємодії значно ускладнюється низкою зовнішніх факторів, пов'язаних із сучасними суспільно-політичними умовами. Зокрема, воєнний стан формує комплекс викликів, що суттєво впливають на організацію дистанційної партнерської взаємодії.

Воєнні події зумовлюють трансформацію звичних умов освітнього процесу початкової школи, що позначається як на організаційних механізмах функціонування закладу освіти, так і на характері взаємодії між педагогами та батьками учнів. У наукових дослідженнях наголошується, що в умовах кризових соціально-політичних обставин освітня система змушена адаптуватися до нових реалій, комбінуючи педагогічні, організаційні та соціально-психологічні інструменти підтримки навчальної діяльності дітей. Варто відзначити дослідження І. Іванюк та Л. Паращенко [29], яке засвідчує, що дистанційний формат навчання під час воєнного стану значно підвищує роль родини в освітньому процесі, оскільки саме батьки забезпечують щоденний організаційний супровід навчальної діяльності дитини.

Одним із основних викликів виступає інфраструктурний вимір організації дистанційного навчання. Часті перебої з електропостачанням, нестабільність інтернет-з'єднання та обмежений доступ до цифрових пристроїв створюють об'єктивні перешкоди для безперервної навчальної взаємодії. За умов повітряних тривог або перебування учнів в укриттях педагог початкової школи змушений комбінувати синхронні та асинхронні форми навчальної діяльності. У таких ситуаціях батьки учнів початкової школи беруть на себе додаткову організаційну

функцію, допомагаючи дитині виконувати завдання, пояснюючи навчальний матеріал або координуючи самостійне опрацювання теми.

Вагоме значення має організаційний вимір взаємодії. У дистанційному форматі навчання вчитель змушений постійно коригувати розклад занять, адаптувати навчальні програми та узгоджувати обсяг навчального навантаження відповідно до реальних умов функціонування освітнього процесу. Інтенсивність інформаційних потоків між педагогами ЗЗСО І ступеня та батьками учнів значно зростає, що потребує впорядкування засобів комунікації та чіткого визначення регламентів взаємодії. За відсутності узгодженої системи інформування підвищується ризик непорозумінь, інформаційних розривів та перевантаження батьків великою кількістю повідомлень.

Суттєву роль у структурі викликів організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану відіграє психологічний вимір. Воєнний стан супроводжується тривалим психоемоційним напруженням, яке впливає на здатність учнів початкової школи до концентрації уваги, рівень навчальної мотивації та загальний емоційний стан. Молодші школярі особливо чутливі до змін безпекового середовища, тому підвищений рівень тривожності може знижувати ефективність навчальної діяльності. У таких умовах взаємодія між учителем і батьками набуває додаткової консультативної функції, орієнтованої на підтримку психоемоційної стабільності дитини.

Учитель організовує освітній процес і водночас надає батькам рекомендації щодо створення сприятливих умов для навчання вдома, дотримання режиму дня та підтримки навчальної мотивації молодших школярів. Консультативна взаємодія може включати поради щодо зниження рівня тривожності дитини, організації перерв під час навчання, а також використання вправ на емоційне розвантаження. Наприклад, учитель може рекомендувати батькам застосовувати короткі фізкультхвилинки, вправи на дихання або ігрові паузи між виконанням завдань, що сприяє відновленню уваги та зменшенню психоемоційного напруження. Такий формат співпраці сприяє формуванню

підтримувального освітнього середовища, у якому школа і родина спільно забезпечують умови для гармонійного розвитку дитини.

Цифрово-комунікаційний вимір також має важливе значення в організації партнерської взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу. У дистанційному форматі основними інструментами комунікації між педагогами початкової школи та батьками учнів стають електронні платформи, освітні сервіси та месенджери. Водночас оперативність обміну інформацією між учасниками освітнього процесу не завжди забезпечує її системність і чіткість організації, що може ускладнювати узгодження дій між педагогами та батьками. За відсутності чітко визначених правил комунікації інформаційні повідомлення можуть надходити фрагментарно або дублюватися, що знижує ефективність взаємодії. Рівень цифрової компетентності батьків безпосередньо впливає на якість використання освітніх ресурсів і на глибину розуміння навчальних вимог. За недостатньої поінформованості взаємодія може набувати формального характеру, що значно знижує результативність партнерства.

Окрему групу викликів організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі становить соціально-економічний контекст. Поєднання професійної зайнятості батьків із необхідністю організації навчальної діяльності дитини створює додаткове навантаження на членів родини. Водночас обмежені матеріальні ресурси або відсутність достатньої кількості технічних засобів можуть ускладнювати систематичний контроль навчання молодших школярів. Зокрема, у сім'ях, де один цифровий пристрій використовується кількома членами родини, виникають труднощі з одночасним доступом до онлайн-занять та виконанням навчальних завдань.

Особливого значення набуває ціннісно-рольовий аспект партнерської взаємодії. У дистанційному форматі навчання виникає необхідність чіткого розмежування функціональних обов'язків учителя та батьків. Надмірне перенесення педагогічних функцій на членів родини або, навпаки, дистанціювання батьків від активної участі у навчанні може призвести до дисбалансу взаємодії. Збереження суб'єкт-суб'єктного характеру партнерства

потребує прозорості вимог, узгодженості очікувань і взаємної довіри між сторонами.

Таким чином, дистанційна партнерська взаємодія у початковій школі в умовах воєнного стану формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, які мають інфраструктурний, організаційний, психологічний, цифрово-комунікаційний, соціально-економічний та ціннісно-рольовий характер [15; 32; 43; 68; 76]. Для більш чіткого розуміння структури цих викликів та їх взаємозв'язку доцільно представити їх систематизацію у структурованому вигляді (табл. 2.1) (додаток Г).

Отже, як бачимо з таблиці 2.1, що організація партнерської взаємодії з батьками учнів початкової школи у дистанційному форматі формується під впливом сукупності взаємопов'язаних чинників. Нормативно-організаційний компонент визначає рамкові умови функціонування ЗЗСО та регламентує вимоги до безперервності освітнього процесу. Інфраструктурний вимір передбачає технічні можливості реалізації дистанційного навчання, тоді як цифрово-компетентнісний впливає на результативність використання електронних платформ і інструментів комунікації між початковою школою та батьками.

Психологічний компонент відображає емоційний стан учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану та визначає потребу в консультативній підтримці дітей і батьків. Соціально-економічний вимір характеризує ресурсні можливості родин щодо організації навчальної діяльності дитини, а ціннісно-рольовий – окреслює межі відповідальності між педагогами та батьками у структурі партнерської взаємодії.

Таким чином, представлені в таблиці компоненти утворюють цілісну систему взаємозалежних факторів, що визначають особливості організації дистанційного навчання в початковій школі в умовах воєнного стану. Їх взаємодія зумовлює необхідність застосування комплексного підходу до координації діяльності педагогів і родин, а також адаптації моделей партнерства відповідно до конкретного соціально-безпекового контексту. Особливої

актуальності набуває питання структурування інформаційних потоків у дистанційному форматі навчання.

У цьому контексті особливої значимості набуває питання організації комунікаційних процесів у дистанційному форматі навчанні. У ході дослідження І. Іванюк та Л. Паращенко констатовано, що месенджери активно використовуються як основний канал взаємодії між класним керівником і батьками учнів [29]. Такий підхід забезпечує суб'єктів освітнього процесу оперативним обміном інформацією та сприяє швидкому реагуванню на зміни розкладу й вимоги щодо виконання навчальних завдань. Разом із тим відсутність чітко визначених правил комунікації також може спричиняти фрагментарність інформації та перевантаження родин.

Теоретичні засади організації дистанційного навчання в українському науковому просторі ґрунтовно розроблені В. Биковим, який визначає дистанційне навчання як педагогічну систему, що функціонує на основі цілісного інформаційно-освітнього середовища. Науковець наголошує, що ефективність такої системи залежить від структурованості цифрових ресурсів, упорядкованості каналів комунікації та узгодженості дій усіх суб'єктів освітнього процесу [6]. За відсутності системності цифрова взаємодія набуває ситуативного характеру та втрачає керованість.

Організаційні аспекти дистанційного навчання детально розглядає В. Кухаренко, який підкреслює необхідність чіткої регламентації взаємодії між учасниками освітнього процесу, визначення ролей і відповідальності сторін, а також встановлення єдиних стандартів комунікації [40]. У контексті початкової школи зазначені положення набувають особливої актуальності, оскільки батьки виступають посередниками між цифровим середовищем і дитиною.

Питання цифрової компетентності учасників дистанційного навчання розкриває О. Овчарук, яка наголошує, що результативність цифрової взаємодії залежить від рівня сформованості інформаційно-цифрової грамотності педагогів і батьків [54]. Недостатня обізнаність щодо функціонування освітніх платформ

знижує якість зворотного зв’язку та ускладнює повноцінну участь родини в освітньому процесі.

У своїх наукових працях Н. Морзе зосереджує увагу на тому, що цифрова трансформація освіти передбачає використання технологічних інструментів і водночас формування культури цифрової комунікації та педагогічного дизайну дистанційного навчання [48; 49; 50]. За таких умов месенджери мають виконувати допоміжну функцію, тоді як системна організація навчання повинна здійснюватися через структуровані освітні платформи (Всеукраїнська школа онлайн, Google Classroom, LearningApps, Classtime та ін.).

Проблематика інформатизації освіти та методологічні засади впровадження інформаційних технологій розроблені М. Жалдаком, який підкреслює необхідність поєднання технічного забезпечення з педагогічною доцільністю використання цифрових засобів [22]. З позицій науковця, хаотичне застосування цифрових інструментів без чіткої методичної логіки знижує ефективність освітнього процесу.

Отже, аналіз наукових підходів до дистанційного навчання регулювання комунікаційних потоків є важливим елементом педагогічного дизайну дистанційної освіти. У початковій школі системність цифрової взаємодії визначає рівень залученості батьків, якість зворотного зв’язку та стабільність освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Проведена систематизація викликів організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкової школи у дистанційному форматі в умовах воєнного стану дозволяє перейти від їх опису до поглибленого аналізу трансформацій, що відбуваються у структурі взаємодії між учителем і батьками.

Виявлені інфраструктурні, цифрові, психологічні та організаційні чинники безпосередньо впливають на перерозподіл функціонального навантаження між учасниками освітнього процесу. За умов дистанційного навчання змінюється інтенсивність комунікації та трансформується характер педагогічної відповідальності.

Ураховуючи логіку дослідження, з метою виявлення динаміки зазначених змін доцільно здійснити порівняльний аналіз ролей учителя та батьків у традиційній очній моделі й дистанційному форматі навчання в умовах воєнного стану. Такий підхід дає змогу визначити, які функції розширилися, які зазнали трансформації, а які потребують додаткового узгодження. Узагальнення основних змін у взаємодії вчителя та батьків подано в таблиці 2.2 (додаток Д).

Подані в таблиці 2.2 результати демонструють, що дистанційний формат у воєнний період змінює структуру педагогічної взаємодії. Учитель переходить від домінування в організації освітнього процесу до ролі координатора та методичного наставника, тоді як батьки інтегруються у структуру щоденного навчального супроводу. Така трансформація актуалізує проблему визначення меж відповідальності та потребує узгодження очікувань сторін.

Аналіз зміни ролей учителя, батьків та учнів у дистанційному форматі навчання дозволяє глибше зрозуміти характер трансформацій, які відбуваються у структурі освітнього процесу в умовах воєнного стану. Перерозподіл функціонального навантаження між зазначеними суб’єктами зумовлений не лише переходом до цифрових форм взаємодії, а й впливом зовнішніх безпекових та соціально-економічних чинників.

Учитель переходить від позиції безпосереднього організатора навчальної діяльності до координатора та консультанта, батьки інтегруються у щоденний супровід освітнього процесу, а учень поступово набуває елементів навчальної автономії. Зазначені зміни не мають ізольованого характеру, оскільки перебувають у взаємозв’язку із зовнішнім середовищем функціонування ЗЗСО І ступеня.

Зміна ролей суб’єктів партнерської взаємодії відбувається під впливом комплексу чинників: безпекової ситуації в регіоні, інфраструктурних обмежень, нормативних вимог щодо гнучкості та безперервності навчання, рівня цифрової готовності родин, психологічного стану учасників освітнього процесу. Усі зазначені компоненти формують цілісну систему, у межах якої партнерська взаємодія виступає інтеграційним механізмом координації освітньої діяльності.

У зв’язку з цим виникає потреба у концептуальному узагальненні взаємозалежності зовнішніх чинників, внутрішньої організації освітнього процесу та змін у ролях учасників партнерської взаємодії. Розгляд цих факторів окремо не дає змоги повною мірою відобразити комплексний характер трансформацій, що відбуваються в сучасному освітньому середовищі, особливо в умовах воєнного стану. Саме тому доцільним є їх системне представлення у вигляді структурної моделі, яка відображає взаємозумовленість освітніх процесів, послідовність їх розвитку та ієрархію впливів.

Запропонована модель дає змогу простежити, яким чином воєнний стан як макросоціальний чинник впливає на функціонування закладів загальної середньої освіти, зумовлює появу безпекових, соціальних та інфраструктурних обмежень, а також актуалізує потребу в адаптації освітнього процесу до нових умов. У результаті цього відбувається впровадження дистанційної та змішаної форм навчання, що, своєю чергою, зумовлює перерозподіл ролей і функцій між учителем та батьками учнів.

Важливим наслідком таких змін є посилення значення педагогічного партнерства між школою та родиною, оскільки ефективність організації навчання значною мірою залежить від узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу. Водночас актуалізується потреба у налагодженні стабільної цифрової комунікації, а також у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу учнів, батьків і педагогів.

З огляду на викладене доцільно представити структурну модель організації партнерської взаємодії в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану (рис. 2.1) (додаток Е).

На рисунку 2.1 представлено модель партнерської взаємодії педагогів і батьків початкової школи в умовах дистанційного навчання. Модель відображає послідовний причинно-наслідковий зв’язок між суспільними умовами функціонування освіти та трансформацією взаємодії основних учасників освітнього процесу.

Вихідним чинником моделі виступає воєнний стан в Україні, який розглядається як соціально-освітній фактор змін освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. В умовах воєнного стану виникають безпекові, соціальні та інфраструктурні обмеження функціонування початкової школи, що впливають на організацію освітнього процесу.

Окреслені фактори обумовлюють потребу в адаптації освітнього процесу початкової школи до нових соціально-освітніх умов, що, своєю чергою, сприяє впровадженню дистанційної та змішаної форм навчання. Відповідно, перехід до таких форм організації навчання детермінує перерозподіл ролей і функцій учителя та батьків у освітньому процесі. Батьки починають більш активно долучатися до підтримки навчальної діяльності дітей.

Унаслідок цього зростає роль педагогічного партнерства між початковою школою та батьками учнів, що слугує основною умовою ефективної організації дистанційного навчання. Завершальним структурним компонентом моделі є налагодження цифрової комунікації та психолого-педагогічного супроводу всіх суб’єктів освітнього процесу, що уможливлює координацію навчальної діяльності, підтримку учнів і ефективну взаємодію між учителем і родиною.

Представлена модель свідчить, що в умовах воєнного стану дистанційне навчання потребує вдосконалення партнерської взаємодії між педагогами та батьками початкової школи, яка базується на системній цифровій комунікації, взаємній відповідальності та психолого-педагогічній підтримці учасників освітнього процесу. Реалізація такої партнерської взаємодії сприяє підвищенню результативності навчальної діяльності учнів початкової школи та стабільності освітнього процесу в складних соціальних умовах.

Виявлені виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану мають комплексний характер, що обумовлює необхідність розвитку доцільних форм педагогічного партнерства між початковою школою та родиною.

На підставі вищесказаного можна зазначити, що особливої значущості набуває комунікаційний вимір партнерства, оскільки саме через цифрову

взаємодію забезпечується координація навчальної діяльності, узгодження вимог, надання консультативної допомоги та підтримка психоемоційної стабільності учня початкової школи. Низький рівень структурованості комунікаційних процесів знижує якість освітнього процесу навіть за наявності технічних ресурсів.

Таким чином, партнерська взаємодія педагогів початкової школи з батьками у дистанційному форматі в умовах воєнного стану постає не як допоміжний елемент освітньої діяльності, а як основний механізм забезпечення її безперервності та якості. Водночас аналіз засвідчує, що ефективність такого партнерства суттєво залежить від доцільного використання цифрових інструментів, методичного супроводу батьків та чіткої організації комунікаційних процесів. Окреслені виклики актуалізують потребу у визначенні дієвих цифрових інструментів співпраці з батьками та розробленні методичних підходів до їх застосування в умовах дистанційного навчання.

2.2 Цифрові інструменти реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання: ефективні практики та методичні підходи

Сучасний розвиток освіти характеризується активною цифровізацією освітнього середовища, що зумовлює трансформацію традиційних форм організації навчального процесу. Поширення дистанційного та змішаного навчання сприяло появі нових форматів взаємодії між учасниками освітнього процесу, серед яких особливого значення набуває співпраця між учителем і батьками учнів. На рівні початкової школи така взаємодія відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки молодші школярі потребують постійної підтримки дорослих у процесі навчальної діяльності, організації навчального часу та виконання навчальних завдань.

Організація дистанційного навчання значною мірою змінює характер педагогічної взаємодії між школою та родиною. За умов обмеженого безпосереднього контакту між учителем і учнями роль батьків у забезпеченні ефективності освітнього процесу істотно зростає. Батьки учнів стають активними учасниками навчального процесу, виконуючи функції організаторів навчального середовища вдома, помічників у виконанні навчальних завдань та посередників у комунікації між учителем і дитиною.

У сучасних педагогічних дослідженнях підкреслюється, що ефективність дистанційного навчання значною мірою залежить від якості комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Зокрема, В. Кухаренко розглядає дистанційне навчання як систему педагогічних технологій, що передбачає активну взаємодію між учителем і здобувачами освіти за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій [40, с. 36]. На думку дослідника, використання цифрових засобів комунікації дозволяє забезпечити безперервність освітнього процесу та створює умови для ефективної взаємодії між учасниками навчання.

Дослідження Н. Морзе присвячені формуванню інформаційно-освітнього середовища закладу освіти. Учена підкреслює, що впровадження цифрових технологій у навчальний процес сприяє підвищенню відкритості освіти, забезпечує доступ до навчальних матеріалів і розширює можливості комунікації між учителями, учнями та батьками [48; 49; 50]. Використання цифрових платформ, на її думку, створює умови для формування партнерської взаємодії між школою та родиною, що є важливою складовою сучасного освітнього процесу.

У працях І. Воротникової дистанційне та змішане навчання розглядається як сучасна модель організації освітнього процесу, що забезпечує гнучкість і доступність освіти [16, с. 12]. Дослідниця зазначає, що використання цифрових технологій дозволяє створити інформаційно-освітнє середовище, у межах якого учні, вчителі та батьки можуть ефективно взаємодіяти, обмінюватися інформацією та отримувати необхідну педагогічну підтримку.

Важливе значення у контексті організації взаємодії між школою та родиною має концепція педагогіки партнерства. У дослідженнях В. Ковальчук підкреслюється, що партнерська взаємодія між учителем і батьками передбачає співпрацю на засадах взаємної довіри, поваги та спільної відповідальності за результати навчання дітей [31; 32]. Реалізація принципів педагогіки партнерства сприяє створенню сприятливого освітнього середовища та забезпечує ефективний розвиток особистості учня.

В умовах дистанційного навчання роль батьків у навчальному процесі значно зростає. Обмеженість безпосереднього контакту між учителем і учнями зумовлює необхідність активного залучення батьків до організації навчальної діяльності дітей. У дослідженнях підкреслюється, що взаємодія між педагогами, учнями та батьками є одним із ключових чинників успішного функціонування освітньої спільноти, особливо в умовах дистанційного навчання, коли безпосередній контакт між учасниками освітнього процесу є обмеженим.

Сучасна педагогічна практика демонструє широке використання різноманітних цифрових платформ та сервісів для організації співпраці між учителем і батьками. Використання таких інструментів дозволяє забезпечити оперативний обмін інформацією, організувати зворотний зв’язок та створити умови для систематичної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Серед найбільш поширених цифрових інструментів співпраці з батьками можна виокремити платформи Google Workspace for Education, сервіси відеоконференцій Zoom і Google Meet, мобільні месенджери, електронні щоденники, а також інтерактивні освітні платформи. Кожен із зазначених інструментів виконує певні функції у процесі організації комунікації між школою та родиною.

З метою систематизації основних цифрових платформ, що використовуються у взаємодії з батьками, доцільно представити їх у вигляді таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Цифрові інструменти реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання

Цифровий інструмент	**Основні можливості цифрові інструменти**	**Напрями використання у партнерській взаємодії з батьками учнів початкової школи**
Google Classroom	розміщення навчальних матеріалів, завдань, коментарів	інформування батьків про організацію освітнього процесу, забезпечення доступу до навчальних матеріалів
Google Meet	відеозустрічі, демонстрація матеріалів	проведення онлайн-батьківських зборів, індивідуальних консультацій
Zoom	відеоконференції, спільна робота під час зустрічей	організація групових зустрічей тематичних вебінарів для батьків
Viber / Telegram	чат-комунікація, обмін повідомленнями та файлами	оперативний обмін інформацією між учителем і батьками
Електронні щоденники	моніторинг успішності учнів, коментарі педагогів	ознайомлення батьків із результатами навчання дітей
ClassDojo	система мотивації, повідомлення для батьків, цифрове портфоліо дітей	інформування батьків про досягнення дітей, підтримка позитивної мотивації

Представлені у таблиці 2.3 цифрові інструменти демонструють широкий спектр можливостей для організації взаємодії між учителем і батьками. Використання таких платформ дозволяє забезпечити оперативну комунікацію,

обмін інформацією та підтримку освітнього процесу. Сучасні дослідження цифрової освіти свідчать, що ефективна взаємодія в умовах дистанційного навчання передбачає поєднання різних форм цифрової комунікації та використання різноманітних онлайн-інструментів. Серед них виокремлюють синхронні форми комунікації (відеоконференції, онлайн-зустрічі, вебінари) та асинхронні форми (електронна пошта, форуми, обмін навчальними матеріалами). Поєднання таких форм взаємодії дозволяє забезпечити постійний інформаційний обмін між учасниками освітнього процесу та сприяє формуванню ефективного інформаційно-освітнього середовища .

З огляду на зазначене використання цифрових інструментів у взаємодії з батьками дозволяє забезпечити регулярне інформування про перебіг освітнього процесу, організувати педагогічні консультації, здійснювати моніторинг навчальних результатів учнів та формувати спільну відповідальність школи і родини за результати навчання. Ефективна система цифрової комунікації сприяє підвищенню прозорості освітнього процесу, зміцненню партнерських відносин між учителем і батьками та створенню сприятливих умов для розвитку особистості молодшого школяра.

Сучасне освітнє середовище характеризується активним використанням цифрових технологій, які забезпечують організацію дистанційної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Розвиток цифрової освіти зумовлює необхідність застосування різноманітних онлайн-платформ та комунікаційних сервісів, що дозволяють підтримувати постійний зв’язок між педагогами та батьками учнів. Використання цифрових інструментів сприяє оперативному інформуванню, організації педагогічного консультування та формуванню партнерської співпраці між школою і родиною.

Одним із найбільш поширених цифрових середовищ для організації взаємодії з батьками є Google Workspace for Education, яке поєднує комплекс сервісів для організації дистанційного навчання та комунікації. Використання цієї платформи дозволяє педагогам створювати інтегроване освітнє середовище, у межах якого забезпечується доступ до навчальних матеріалів, організовується

комунікація між учителем, учнями та батьками, а також здійснюється моніторинг результатів навчальної діяльності.

Сервіс Google Classroom виконує функцію організації навчального простору, де розміщуються навчальні матеріали, домашні завдання, оголошення та інструкції щодо виконання завдань. Наявність доступу батьків до навчальної платформи сприяє підвищенню прозорості освітнього процесу, оскільки дозволяє родинам ознайомлюватися зі змістом навчальних тем, контролювати виконання завдань та отримувати інформацію про успішність дитини. Педагогічна практика свідчить, що регулярне розміщення у Classroom коротких повідомлень для батьків щодо організації навчального тижня допомагає родинам краще планувати навчальний режим дитини.

Сервіс Google Meet забезпечує можливість проведення онлайн-зустрічей із батьками, що дозволяє організувати батьківські збори, індивідуальні консультації та тематичні зустрічі щодо навчальної діяльності учнів. Практика дистанційного навчання показує, що регулярні онлайн-консультації з батьками сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу та формуванню довірливих відносин між учителем і родинами учнів. Під час таких зустрічей педагог може обговорювати навчальні досягнення учнів, труднощі у засвоєнні матеріалу та надавати рекомендації щодо організації домашнього навчання.

Важливим інструментом цифрової взаємодії є Google Forms, який використовується для проведення опитувань та збору зворотного зв’язку від батьків. Застосування анкетування дозволяє визначити рівень задоволеності організацією дистанційного навчання, виявити проблемні аспекти освітнього процесу та врахувати пропозиції батьків щодо його вдосконалення. Наприклад, наприкінці навчального місяця учитель може запропонувати батькам коротке опитування щодо складності домашніх завдань, зрозумілості пояснень навчального матеріалу та ефективності використаних цифрових ресурсів.

Широкого поширення у практиці дистанційного навчання набув сервіс Zoom, який використовується для проведення онлайн-батьківських зборів та індивідуальних консультацій. Платформа забезпечує можливість організації

відеоконференцій з великою кількістю учасників, використання функції демонстрації екрану та інтерактивної дошки. Використання таких функцій дозволяє педагогам демонструвати навчальні матеріали, презентації та приклади виконання завдань, що сприяє підвищенню педагогічної обізнаності батьків.

Методична практика використання Zoom передбачає проведення тематичних онлайн-зустрічей із батьками, присвячених організації навчальної діяльності дітей. Наприклад, учитель може проводити онлайн-консультації щодо формування навичок самостійної роботи молодших школярів або щодо використання освітніх платформ під час виконання домашніх завдань. Подібні заходи сприяють підвищенню рівня педагогічної культури батьків та формуванню спільної відповідальності за результати навчання.

Щоденна оперативна комунікація між учителем та батьками часто здійснюється за допомогою мобільних месенджерів, зокрема Viber, Telegram та WhatsApp. Використання таких сервісів дозволяє організувати швидкий обмін інформацією щодо змін у розкладі занять, виконання домашніх завдань та організації навчального процесу. Створення групових чатів класу сприяє оперативному інформуванню батьків та забезпечує можливість швидкого реагування на запити родин.

Педагогічна практика показує, що використання месенджерів потребує дотримання певних правил комунікації. Учитель визначає часові межі для обміну повідомленнями, формує правила етикету спілкування у чаті та структурує інформаційні повідомлення. Такий підхід сприяє збереженню конструктивної атмосфери спілкування та запобігає інформаційному перевантаженню батьків.

Значну роль у взаємодії з родинами учнів відіграють електронні щоденники, які забезпечують можливість моніторингу навчальних результатів учнів. Сервіси «Нові знання», «Атлас», «Курс: школа» дозволяють батькам відстежувати оцінювання, виконання домашніх завдань та отримувати коментарі педагогів щодо успішності дітей. Наявність постійного доступу до навчальних

результатів сприяє підвищенню відповідальності учнів та залученості батьків до освітнього процесу.

Використання електронних щоденників також створює умови для реалізації формувального оцінювання. Учитель має можливість залишати коментарі до виконаних завдань, надавати рекомендації щодо подальшого розвитку навчальних досягнень та звертати увагу батьків на сильні сторони навчальної діяльності дитини.

Застосування зазначених цифрових інструментів у педагогічній практиці дозволяє реалізувати різні форми співпраці з батьками, серед яких інформування, консультування, спільне планування навчальної діяльності та аналіз результатів навчання.

З метою узагальнення практичних можливостей використання цифрових платформ у взаємодії з батьками доцільно представити відповідну інформацію у вигляді таблиці 2.4 (додаток Ж).

Представлена у таблиці 2.4 інформація свідчить, що використання цифрових платформ створює широкі можливості для організації різноманітних форм партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів. Застосування таких інструментів, як Google Classroom, Google Meet, Zoom, месенджери, електронні щоденники та ClassDojo, забезпечує системне інформування батьків про перебіг освітнього процесу, сприяє налагодженню оперативної комунікації та створює умови для надання педагогічної підтримки родині. Використання цифрових платформ дозволяє організовувати онлайн-консультації, батьківські збори, обговорення результатів навчальної діяльності учнів, а також здійснювати моніторинг їхніх навчальних досягнень. Така взаємодія сприяє підвищенню прозорості освітнього процесу, забезпечує регулярний зворотний зв’язок між учителем і батьками та активізує участь родини в освітній діяльності дітей. У результаті формуються сприятливі умови для реалізації принципів педагогіки партнерства, що передбачає співпрацю школи і родини у створенні ефективного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання.

У подальшому доцільно розглянути сучасні інтерактивні форми роботи з батьками, які сприяють підвищенню рівня їхньої залученості до освітнього процесу та забезпечують більш активну співпрацю між школою і родиною.

Розвиток цифрового освітнього середовища сприяє появі нових інтерактивних форм співпраці між школою та родиною. Використання таких форм дозволяє зробити взаємодію між учителем і батьками більш активною, сприяє формуванню партнерських відносин та підвищує рівень залученості родини до освітнього процесу. У сучасній педагогічній практиці дедалі частіше використовуються інтерактивні заходи, що поєднують елементи спільної діяльності, обговорення та творчої взаємодії.

Однією з ефективних форм взаємодії є родинні онлайн-хакатони, які передбачають спільну роботу учнів і батьків над виконанням творчих або дослідницьких завдань. Під час таких заходів учасники об’єднуються у невеликі групи та розробляють мініпроєкти на задану тему. Наприклад, темами хакатону можуть бути «Екологічні звички нашої родини», «Безпечний інтернет для дітей», «Здоровий спосіб життя школяра». Після завершення роботи учасники презентують результати своїх ідей, що сприяє розвитку комунікативних навичок та формуванню творчого мислення.

Не менш ефективною формою взаємодії є онлайн-квести для батьків і дітей. У межах такого заходу учасники виконують серію завдань, які можуть включати пошук інформації, розв’язання логічних задач, створення презентацій або виконання творчих завдань. Організація квестів сприяє підвищенню пізнавальної активності учнів та стимулює спільну діяльність батьків і дітей.

Інноваційною формою взаємодії виступають батьківські подкасти, які можуть створюватися у вигляді коротких аудіо- або відеозаписів. У таких подкастах учитель або запрошені фахівці надають рекомендації щодо виховання та навчання дітей, розглядають актуальні педагогічні проблеми та пропонують практичні поради для батьків. Тематика подкастів може включати питання розвитку навчальної мотивації, організації домашнього навчання або формування цифрової грамотності дітей. Наприклад, темами таких подкастів

можуть бути «Як підтримати дитину під час дистанційного навчання», «Розвиток критичного мислення молодших школярів», «Цифрова гігієна дитини». Такий формат дозволяє батькам отримувати корисну інформацію у зручний час.

Перспективним напрямом роботи з батьками є також EdCamp-зустрічі, які проводяться у форматі неформальних освітніх подій. У межах таких заходів організовуються короткі виступи, дискусії та обмін досвідом між учителями і батьками. Основною особливістю такого формату є горизонтальна взаємодія між учасниками, що сприяє формуванню атмосфери партнерства.

У педагогічній практиці також використовуються родинні онлайн-форуми, під час яких обговорюються актуальні питання виховання та навчання дітей. Батьки мають можливість висловлювати власні думки, ставити запитання та отримувати рекомендації від педагогів або інших фахівців.

Цікавим напрямом співпраці є віртуальні виставки родинних проєктів, під час яких учні разом із батьками презентують результати спільної творчої діяльності. Наприклад, це можуть бути презентації родинних традицій, дослідницькі роботи, фотоальбоми або відеопроєкти.

З метою систематизації сучасних інтерактивних форм співпраці з батьками доцільно представити їх у вигляді таблиці 2.5 (додаток И).

Представлені інтерактивні форми та методи роботи свідчать про широкі можливості використання цифрових технологій у реалізації педагогіки партнерства між учителем і батьками учнів початкових класів. Використання таких форм співпраці сприяє активному залученню родини до освітнього процесу, створює умови для відкритого діалогу та взаємної підтримки між школою і батьками. Інтерактивна взаємодія у цифровому середовищі забезпечує ефективний обмін досвідом, підвищує педагогічну культуру батьків і сприяє успішному розвитку особистості молодшого школяра в умовах дистанційного навчання.

Подальший розвиток співпраці з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання передбачає використання нових форм

педагогічної взаємодії, сучасних інтерактивних цифрових інструментів, які забезпечують ефективну комунікацію між учителем і родиною.

Ефективність сучасних форм співпраці з батьками значною мірою залежить від використання інтерактивних цифрових інструментів, які дозволяють організувати активну комунікацію між учителем і родиною. Такі інструменти сприяють обміну інформацією, забезпечують можливість оперативного отримання зворотного зв'язку та створюють умови для спільної діяльності учасників освітнього процесу.

У педагогічній практиці дедалі ширше застосовуються онлайн-дошки, сервіси для проведення опитувань, інтерактивні презентації та інструменти спільної роботи. Використання таких ресурсів дозволяє зробити взаємодію між учителем і батьками більш динамічною та сприяє активному залученню родин до обговорення освітніх питань.

Одним із популярних інструментів є Padlet, який використовується як інтерактивна онлайн-дошка для спільної роботи. За допомогою цього сервісу учитель може створювати віртуальні простори для обговорення різних питань, наприклад організації навчання вдома або підтримки мотивації дитини. Батьки можуть залишати власні коментарі, ділитися порадами або ставити запитання.

Іншим ефективним інструментом є Mentimeter, який дозволяє проводити онлайн-опитування та голосування. Використання такого сервісу під час батьківських зборів або вебінарів допомагає швидко отримати думку батьків щодо певних питань, наприклад щодо організації навчального процесу або використання цифрових платформ.

Для активізації взаємодії під час онлайн-заходів може використовуватися сервіс Kahoot, який дозволяє створювати інтерактивні вікторини. Такий формат можна застосовувати під час тематичних зустрічей із батьками, наприклад для перевірки знань щодо безпечного використання інтернету або цифрової грамотності.

Сервіс Jamboard використовується як цифрова інтерактивна дошка, що дозволяє організовувати спільну роботу під час онлайн-зустрічей. Батьки можуть

записувати власні ідеї, пропозиції або відповіді на запитання, що сприяє активізації дискусії. Важливим інструментом є також Canva, яка дозволяє створювати презентації, інформаційні буклети та візуальні матеріали для батьків. Наприклад, учитель може підготувати інфографіку щодо організації навчального дня дитини або рекомендації щодо підтримки навчальної мотивації.

Для збору інформації та отримання зворотного зв'язку широко використовується Google Forms, який дозволяє створювати анкети та опитування. Такий інструмент допомагає досліджувати думку батьків щодо організації освітнього процесу та визначати напрями його вдосконалення.

З метою узагальнення можливостей використання інтерактивних цифрових інструментів у співпраці з батьками доцільно представити їх у вигляді таблиці 2.6.

Представлені у таблиці інтерактивні цифрові інструменти сприяють ефективній організації партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів. Їх використання дозволяє забезпечити оперативний зворотний зв'язок, залучити батьків до обговорення освітніх питань та створити умови для спільного вирішення навчальних завдань. Застосування таких інструментів у процесі дистанційного навчання сприяє формуванню відкритого освітнього середовища, у якому школа і родина виступають рівноправними партнерами у розвитку особистості дитини.

Аналіз окреслених сучасних підходів до організації взаємодії між учителем і батьками в умовах дистанційного навчання свідчить, що ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від системності комунікації між усіма учасниками освітнього середовища. Використання цифрових технологій дозволяє забезпечити безперервність освітнього процесу, створити умови для оперативного обміну інформацією та сприяти активному залученню батьків до навчальної діяльності дітей.

У процесі дослідження було встановлено, що сучасна педагогічна практика передбачає використання різних форм співпраці з батьками, серед яких важливе місце посідають онлайн-батьківські збори, індивідуальні консультації, тематичні

вебінари, інтерактивні дискусії, родинні онлайн-проєкти та освітні ініціативи, спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків.

Таблиця 2.6 – Інтерактивні цифрові інструменти реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання

Цифровий інструмент	**Функціональні можливості**	**Приклади використання у партнерській взаємодії з батьками**
Padlet	створення інтерактивної онлайн-дошки для спільної роботи	обговорення освітніх питань, обмін ідеями між учителем і батьками, розміщення рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності дітей
Mentimeter	проведення онлайн-опитувань, голосувань і збору думок усіх учасників освітнього процесу	збір думок батьків щодо організації дистанційного навчання, визначення актуальних освітніх потреб родин
Kahoot	створення інтерактивних вікторин і тестів	проведення тематичних зустрічей з батьками учнів, підвищення інтересу до навчального процесу через спільну участь у вікторинах
Jamboard	спільна інтерактивна онлайн-дошка для генерації ідей	організація спільного обговорення освітніх проблем, пошук рішень щодо підтримки навчальної діяльності дітей
Canva	створення презентацій, інфографіки та інформаційних матеріалів	підготовка інформаційних матеріалів для батьків, презентація результатів навчальної діяльності учнів
Google Forms	створення онлайн-анкет і опитувань	дослідження думки батьків щодо якості освітнього процесу, отримання зворотного зв’язку про ефективність дистанційного навчання

Використання таких форм сприяє формуванню партнерських відносин між школою і родиною та забезпечує ефективну взаємодію між учителем і батьками.

Разом із тим ефективність організації педагогіки партнерства значною мірою залежить від використання відповідних цифрових інструментів. Серед найбільш поширених засобів комунікації у сучасному освітньому середовищі можна виокремити платформи Google Workspace for Education, сервіси відеоконференцій (Zoom, Google Meet), мобільні месенджери, електронні щоденники, а також інтерактивні цифрові ресурси (Padlet, Mentimeter, Kahoot, Jamboard, Canva, Google Forms). Використання зазначених інструментів дозволяє організувати різні форми комунікації між учителем і батьками, забезпечити оперативний зворотний зв'язок та створити умови для активної участі родин у освітньому процесі.

Поряд із використанням окреслених цифрових інструментів важливого значення набуває системна організація партнерської взаємодії між учителем і батьками, яка передбачає послідовне планування та реалізацію різних форм співпраці в цифровому освітньому середовищі. Ефективність такої взаємодії значною мірою залежить від чіткого визначення етапів комунікації, врахування освітніх потреб родин та забезпечення постійного зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу.

З огляду на вищесказане доцільно виокремити основні етапи організації партнерської взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів у цифровому освітньому середовищі, що представлено на рисунку 2.2.

Як видно з рисунка 2.2, організація ефективної співпраці між учителем і батьками передбачає послідовну реалізацію кількох взаємопов'язаних етапів: визначення освітніх потреб родин, вибір цифрових інструментів комунікації, організацію онлайн-взаємодії, залучення батьків до освітнього процесу, отримання зворотного зв'язку та подальше удосконалення форм партнерської співпраці. Така поетапна модель сприяє систематизації комунікації між школою і родиною, забезпечує відкритість освітнього середовища та створює умови для активної участі батьків у навчальній діяльності дітей.

Рисунок 2.2 – Етапи організації партнерської взаємодії вчителя і батьків учнів початкових класів у цифровому освітньому середовищі

Реалізація зазначених етапів потребує використання відповідних методичних підходів до організації педагогіки партнерства, які визначають цілі, зміст і способи використання цифрових інструментів у взаємодії з батьками. З урахуванням сучасних умов дистанційного навчання доцільно виокремити інформаційний, консультативний, партнерський, рефлексивний, мотиваційний та координаційний підходи, що забезпечують комплексну організацію співпраці між учителем і родиною.

Першим із них є інформаційний підхід, який передбачає регулярне інформування батьків про організацію освітнього процесу, зміст навчальних тем, виконання домашніх завдань та результати навчальної діяльності учнів.

Реалізація цього підходу здійснюється за допомогою цифрових платформ, електронних щоденників, месенджерів та навчальних середовищ. Використання таких засобів дозволяє забезпечити прозорість освітнього процесу та створює умови для оперативного обміну інформацією між учителем і родиною.

Другим важливим напрямом є консультативний підхід, який передбачає надання педагогічної допомоги батькам щодо організації навчальної діяльності дітей. У дистанційному форматі така підтримка може здійснюватися через онлайн-консультації, відеозустрічі, вебінари або індивідуальні повідомлення. Під час таких консультацій учитель може надавати рекомендації щодо організації робочого місця дитини, планування навчального часу, формування навичок самостійної роботи та підтримки навчальної мотивації.

Важливе значення має також партнерський підхід, який передбачає активне залучення батьків до освітнього процесу та формування спільної відповідальності за результати навчання. У межах цього підходу батьки можуть брати участь у різних освітніх ініціативах, допомагати у підготовці навчальних матеріалів, ділитися власним професійним досвідом або виступати експертами під час проведення тематичних заходів.

Ще одним важливим напрямом є рефлексивний підхід, який передбачає аналіз результатів освітньої діяльності та отримання зворотного зв’язку від батьків. Для цього можуть використовуватися цифрові анкети, онлайн-опитування або дискусійні зустрічі, під час яких обговорюються проблеми організації навчання та визначаються можливі шляхи їх вирішення.

Не менш важливим є мотиваційний підхід, спрямований на формування позитивного ставлення учнів до навчальної діяльності за підтримки батьків. У межах цього підходу цифрові інструменти використовуються для стимулювання пізнавальної активності дітей, створення ситуацій успіху та заохочення до активної участі в освітньому процесі. Зокрема, інтерактивні платформи та

сервіси дозволяють організовувати навчальні вікторини, ігрові завдання, онлайн-змагання, у яких учні можуть брати участь разом із батьками. Така форма взаємодії сприяє підвищенню інтересу до навчання, зміцненню співпраці між школою і родиною та формуванню позитивної навчальної мотивації молодших школярів.

Важливу роль у забезпеченні ефективної взаємодії між учителем і батьками відіграє також координаційний підхід, який передбачає узгодження дій усіх учасників освітнього процесу щодо організації дистанційного навчання. Використання цифрових інструментів у межах цього підходу дозволяє здійснювати планування навчальної діяльності, координувати виконання завдань, своєчасно інформувати батьків про навчальні події та організаційні питання.

Застосування електронних календарів, онлайн-платформ для спільної роботи та мобільних месенджерів забезпечує оперативність комунікації між учителем і родиною, сприяє узгодженню навчального навантаження учнів та підвищує ефективність організації освітнього процесу.

З метою узагальнення зазначених методичних підходів доцільно представити їх у вигляді таблиці 2.7.

Таким чином, використання різних методичних підходів у поєднанні з сучасними цифровими інструментами сприяє створенню ефективної системи партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Отже, аналіз сучасних підходів до організації педагогіки партнерства в умовах дистанційного навчання засвідчує, що ефективна взаємодія між учителем і батьками учнів початкових класів значною мірою залежить від використання сучасних цифрових інструментів та продуманої системи комунікації. Цифрове освітнє середовище створює нові можливості для налагодження постійного інформаційного обміну, організації спільної діяльності та забезпечення зворотного зв’язку між усіма учасниками освітнього процесу.

Таблиця 2.7 – Методичні підходи до використання цифрових інструментів у реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання

Методичний підхід	**Педагогічна мета використання цифрових інструментів**	**Цифрові інструменти реалізації педагогіки партнерства**
Інформаційний підхід	забезпечення системного інформування батьків про організацію освітнього процесу, зміст навчальних тем, результати навчальної діяльності учнів та особливості дистанційного навчання	Google Classroom, електронний щоденник, Viber, Telegram
Консультативний підхід	надання педагогічної підтримки батькам щодо організації навчальної діяльності дитини, формування рекомендацій з подолання навчальних труднощів, підвищення педагогічної компетентності родини	Zoom, Google Meet, Microsoft Teams
Партнерський підхід	залучення батьків до освітнього процесу, організація спільної діяльності школи та родини, формування партнерської взаємодії між учителем, учнями та батьками	ClassDojo, Microsoft Teams, Padlet
Рефлексивний підхід	отримання зворотного зв’язку від батьків щодо організації освітнього процесу, аналіз ефективності дистанційного навчання, визначення шляхів удосконалення педагогічної взаємодії	Google Forms, Mentimeter, Padlet
Мотиваційний підхід	стимулювання інтересу учнів до навчальної діяльності за підтримки батьків, формування позитивної мотивації до навчання та активної участі родини в освітньому процесі	ClassDojo, Kahoot, Seesaw
Координаційний підхід	узгодження дій учителя і батьків щодо організації дистанційного навчання, планування навчальної діяльності учнів та координація взаємодії між школою і родиною	Google Calendar, Microsoft Teams, Viber

У ході дослідження було визначено, що використання інтерактивних цифрових ресурсів, таких як онлайн-дошки, платформи для опитувань, сервіси створення презентацій, вікторин і тестів, сприяє активному залученню батьків до освітньої діяльності дітей, підвищує рівень їхньої обізнаності щодо особливостей організації навчального процесу та забезпечує можливості для конструктивного обговорення освітніх питань. Використання таких інструментів дозволяє створити відкритий комунікативний простір, у якому вчитель і батьки виступають рівноправними партнерами у підтримці навчальної діяльності учнів.

Встановлено, що ефективна реалізація педагогіки партнерства потребує системного підходу до організації взаємодії між школою і родиною. У цьому контексті важливу роль відіграє послідовна організація етапів партнерської взаємодії, які включають визначення освітніх потреб батьків, вибір відповідних цифрових інструментів комунікації, організацію онлайн-взаємодії, залучення батьків до освітнього процесу, отримання зворотного зв’язку та удосконалення форм співпраці.

Окрім того, ефективність використання цифрових ресурсів значною мірою визначається застосуванням відповідних методичних підходів, серед яких особливе значення мають інформаційний, консультативний, партнерський, рефлексивний, мотиваційний та координаційний підходи. Їх комплексне використання дозволяє забезпечити системність комунікації між учителем і батьками, сприяє підвищенню педагогічної культури родин, активізує участь батьків у навчальній діяльності дітей та сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання.

Таким чином, інтеграція сучасних цифрових інструментів у процес реалізації педагогіки партнерства створює сприятливі умови для формування ефективної взаємодії між школою та родиною в умовах дистанційного навчання. Використання цифрових платформ і сервісів забезпечує оперативну комунікацію та доступ до інформації, сприяє організації спільної освітньої діяльності, що є важливою передумовою гармонійного розвитку особистості молодшого школяра та підвищення якості освітнього процесу.

2.3 Методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками у кризових умовах діяльності освіти

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти зумовлюють необхідність пошуку ефективних форм співпраці між школою та родиною. Кризові умови функціонування освітнього середовища, пов'язані з воєнними подіями, вимушеною міграцією населення, переходом до дистанційного або змішаного навчання, актуалізують потребу у вдосконаленні організації партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів.

На основі опрацьованих наукових джерел, сучасних педагогічних досліджень та аналізу практичного досвіду організації дистанційного навчання розроблено методичні рекомендації щодо налагодження ефективної партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти.

Організація педагогіки партнерства у складних соціальних обставинах передбачає формування відкритого освітнього середовища, у якому школа і родина виступають рівноправними учасниками освітнього процесу. Така взаємодія спрямована на створення сприятливих умов для навчання і розвитку дитини, забезпечення психологічної підтримки учнів та підвищення педагогічної компетентності батьків. В умовах дистанційного або змішаного навчання батьки часто виступають активними помічниками у процесі організації навчальної діяльності молодших школярів, тому ефективність комунікації між учителем і родиною набуває особливого значення.

Організація партнерської взаємодії передбачає систематичне інформування батьків про особливості навчального процесу, використання різноманітних форм комунікації та залучення родин до спільної освітньої діяльності. Практика сучасної школи демонструє, що ефективна співпраця формується за умови поєднання інформаційної підтримки батьків, педагогічного консультування, спільних освітніх заходів та регулярного зворотного зв'язку.

Одним із ключових напрямів організації взаємодії виступає налагодження системної комунікації між учителем і батьками. У кризових умовах важливо забезпечити оперативний обмін інформацією щодо організації навчального процесу, змін у розкладі занять, виконання навчальних завдань та участі учнів у освітніх заходах. Для цього доцільно використовувати різні цифрові інструменти, серед яких освітні платформи, електронні журнали, мобільні месенджери та сервіси відеоконференцій. Створення спільних комунікаційних каналів дозволяє вчителю швидко повідомляти важливу інформацію, надавати рекомендації щодо навчання дітей та відповідати на запити батьків.

Практичний досвід дистанційного навчання засвідчує ефективність використання онлайн-батьківських зборів як форми обговорення актуальних освітніх питань. Під час таких зустрічей можна висвітлювати питання організації навчального процесу, особливості оцінювання результатів навчання, рекомендації щодо підтримки дітей під час виконання домашніх завдань. Онлайн-формат дозволяє забезпечити участь більшості батьків, навіть у випадках, коли родини перебувають у різних регіонах або країнах.

Тематика таких зустрічей може охоплювати актуальні питання розвитку та навчання дітей молодшого шкільного віку. Зокрема, ефективними можуть бути такі теми батьківських онлайн-зустрічей: «Особливості організації навчання молодших школярів у дистанційному форматі», «Як допомогти дитині організувати навчання вдома», «Формування навчальної мотивації молодших школярів у сучасних умовах», «Цифрова безпека дітей в інтернет-просторі», «Психологічна підтримка дитини у період стресових подій», «Роль родини у формуванні навчальної самостійності учнів» та ін.

Значну роль у підтримці батьків відіграють індивідуальні онлайн-консультації, під час яких учитель може обговорювати освітні потреби конкретної дитини, труднощі у навчанні або особливості розвитку учня. Така форма взаємодії дозволяє створити атмосферу довіри між педагогом і батьками, сприяє спільному пошуку шляхів подолання навчальних труднощів та формує відповідальне ставлення родини до освітнього процесу.

Окремим напрямом партнерської взаємодії виступає організація спільних освітніх заходів, спрямованих на залучення батьків до активної участі у житті класного колективу. Використання цифрових інструментів дозволяє проводити різноманітні онлайн-заходи (табл. 2.8) (додаток К), що об'єднують учнів, батьків і вчителя у спільній діяльності. Прикладом можуть бути родинні онлайн-проєкти, інтерактивні вікторини, тематичні квести або творчі конкурси.

Ефективною формою співпраці виступають родинні освітні проєкти, під час яких учні разом із батьками виконують дослідницькі або творчі завдання. Тематика таких проєктів може бути різноманітною, наприклад: «Традиції нашої родини», «Моя родина у культурі України», «Екологічні звички нашої сім'ї», «Професії моїх батьків», «Цікаві місця мого рідного краю» та ін.

Результати виконання таких завдань можуть бути представлені у вигляді презентацій, відеороликів, електронних плакатів або цифрових колажів. Участь батьків у таких проєктах сприяє формуванню позитивного ставлення дітей до навчання, розвиває творчі здібності учнів та зміцнює взаємодію між школою і родиною.

Важливим напрямом партнерської взаємодії виступає організація просвітницьких заходів для батьків, спрямованих на підвищення їхньої педагогічної компетентності. У межах таких заходів учитель може проводити тематичні онлайн-вебінари, тренінги або інформаційні зустрічі. Тематика таких заходів може включати питання розвитку емоційного інтелекту дітей, формування навичок самостійного навчання, підтримки мотивації до навчальної діяльності або розвитку цифрової грамотності учнів.

Наприклад, ефективними можуть бути такі теми просвітницьких заходів для батьків: «Як підтримати дитину під час дистанційного навчання», «Формування відповідального ставлення до навчання у молодшому шкільному віці», «Розвиток емоційної стійкості дітей у кризових умовах», «Безпечне використання цифрових технологій дітьми», «Як розвивати пізнавальний інтерес дитини» та ін.

Підтримка позитивної взаємодії між учителем і батьками також передбачає організацію регулярного зворотного зв'язку. Проведення коротких онлайн-опитувань дозволяє виявляти труднощі, з якими стикаються батьки під час організації навчання дітей удома, оцінювати ефективність освітнього процесу та визначати напрями його вдосконалення. Результати таких опитувань можуть використовуватися для коригування педагогічної діяльності та покращення комунікації між школою і родиною.

Особливої уваги в кризових умовах потребує психологічна підтримка учнів та їхніх родин. Підвищений рівень тривожності, пов'язаний із нестабільністю соціального середовища, може впливати на емоційний стан дітей та їхню здатність до навчання. Учитель може організовувати тематичні зустрічі для батьків, присвячені питанням підтримки емоційного благополуччя дітей. Обговорення таких питань сприяє формуванню довірливих відносин між школою і родиною та допомагає батькам краще розуміти потреби своїх дітей.

Важливим елементом партнерської взаємодії виступає координація навчальної діяльності учнів, яка передбачає узгодження дій між учителем і батьками щодо організації навчального процесу. Чітке планування навчальних завдань, визначення термінів їх виконання та своєчасне інформування батьків про освітні події дозволяє створити сприятливі умови для навчання дітей навіть у складних обставинах.

В умовах сучасних викликів важливим напрямом організації партнерської взаємодії виступає впровадження інноваційних форм співпраці між учителем і батьками, що ґрунтуються на використанні сучасних цифрових технологій та гнучких форматів комунікації. Практика функціонування освітніх закладів у кризових умовах демонструє доцільність застосування коротких інформаційних форматів взаємодії, які дозволяють батькам швидко отримувати необхідну інформацію та рекомендації щодо підтримки навчання дітей.

Однією з ефективних практик може бути використання коротких відеоповідомлень або міні-інструкцій для батьків, у яких учитель пояснює особливості виконання навчальних завдань, демонструє приклади роботи з

навчальними матеріалами або надає рекомендації щодо організації навчального простору вдома. Такі відеоматеріали можуть розміщуватися у спільних цифрових середовищах класу або надсилатися через месенджери. Подібний формат комунікації є зручним для батьків, оскільки дозволяє переглядати інформацію у зручний час.

Актуальною практикою сучасної педагогіки виступає створення цифрового інформаційного простору класу, у якому зібрані навчальні матеріали, рекомендації для батьків, корисні ресурси та оголошення. Такий простір може функціонувати у вигляді спільної онлайн-дошки, цифрового класу або освітньої платформи. Наявність єдиного інформаційного середовища дозволяє батькам швидко знаходити необхідну інформацію та краще орієнтуватися у навчальному процесі.

Перспективним напрямом партнерської взаємодії виступає використання мікроформатів онлайн-комунікації, зокрема коротких онлайн-зустрічей тривалістю 10–15 хвилин, присвячених обговоренню конкретних освітніх питань. Для організації ефективної взаємодії між учителем і батьками доцільно використовувати різноманітну тематику батьківських зустрічей. Серед актуальних тем можна виокремити такі (додаток Л). Такий формат дозволяє оперативно вирішувати організаційні питання, обговорювати навчальні труднощі або надавати батькам рекомендації щодо підтримки дитини. Використання коротких онлайн-консультацій є особливо актуальним у кризових умовах, коли батьки можуть мати обмежений час для участі у тривалих зустрічах.

Значну увагу доцільно приділяти розвитку цифрової грамотності батьків, оскільки ефективна участь родини в освітньому процесі значною мірою залежить від їхньої здатності користуватися сучасними цифровими інструментами. Проведення інформаційних зустрічей або підготовка коротких інструкцій щодо використання освітніх платформ, електронних журналів або онлайн-сервісів сприяє підвищенню впевненості батьків у роботі з цифровими технологіями.

У сучасній педагогічній практиці дедалі більшого поширення набуває організація інтерактивних родинних активностей, які поєднують освітню і виховну складову. Прикладом таких заходів можуть бути родинні онлайн-вікторини, тематичні квести, творчі майстерні або віртуальні виставки дитячих робіт. Проведення подібних заходів сприяє розвитку пізнавальної активності учнів, формує позитивну атмосферу співпраці та зміцнює взаємозв’язок між школою і родиною.

Особливу увагу варто приділяти формуванню культури безпечної цифрової взаємодії, що включає інформування батьків про правила безпечного використання інтернет-ресурсів, захист персональних даних та відповідальне користування цифровими пристроями. Обговорення питань цифрової безпеки під час батьківських зустрічей сприяє підвищенню обізнаності родин та формує відповідальне ставлення до використання інформаційних технологій.

Ефективність партнерської взаємодії значною мірою підвищується за умови регулярного визнання успіхів учнів та підтримки позитивної комунікації з батьками. Учитель може використовувати цифрові інструменти для поширення повідомлень про досягнення дітей, демонстрації результатів творчих робіт або висловлення подяки батькам за активну участь у житті класу. Подібна практика сприяє формуванню позитивного емоційного клімату та підвищує мотивацію батьків до подальшої співпраці зі школою.

З метою підвищення ефективності партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти доцільно дотримуватися таких методичних рекомендацій:

– Забезпечувати регулярну та системну комунікацію з батьками. Педагогові доцільно використовувати різні канали цифрового зв’язку для оперативного інформування родин про організацію навчального процесу, зміни у розкладі занять, виконання навчальних завдань та участь учнів у освітніх заходах. Регулярне інформування сприяє формуванню довіри між школою і родиною.

– Створювати єдиний цифровий інформаційний простір класу. Використання онлайн-платформ або спільних цифрових ресурсів дозволяє зібрати в одному місці навчальні матеріали, рекомендації для батьків, оголошення та корисні посилання. Наявність такого інформаційного середовища спрощує доступ до необхідної інформації та полегшує взаємодію між учителем і батьками.

– Організовувати регулярні онлайн-зустрічі з батьками. Проведення тематичних батьківських зборів у дистанційному форматі дозволяє обговорювати актуальні питання організації навчального процесу, надавати рекомендації щодо підтримки дітей та обмінюватися досвідом виховання. Онлайн-формат зустрічей сприяє більшій доступності комунікації.

– Використовувати короткі інформаційні формати взаємодії. Практика сучасної освіти демонструє ефективність коротких відеоповідомлень, текстових інструкцій або міні-презентацій, у яких учитель пояснює особливості виконання навчальних завдань або надає рекомендації щодо організації навчального процесу вдома.

– Залучати батьків до спільної освітньої діяльності. Організація родинних освітніх проєктів, творчих завдань або тематичних конкурсів сприяє розвитку пізнавального інтересу дітей та зміцнює співпрацю між школою і родиною. Участь батьків у таких заходах дозволяє створити позитивну атмосферу співпраці та підтримки.

– Підтримувати психологічний комфорт учнів та їхніх родин. У кризових умовах особливого значення набуває емоційна підтримка дітей. Учитель може проводити тематичні зустрічі для батьків, присвячені питанням психологічної підтримки дітей, формування емоційної стійкості та подолання тривожності.

– Сприяти підвищенню педагогічної компетентності батьків. Проведення інформаційних зустрічей, вебінарів або консультацій для батьків дозволяє знайомити їх із сучасними педагогічними підходами, методами підтримки навчальної мотивації дітей та способами організації ефективного навчального середовища вдома.

– Забезпечувати системний зворотний зв’язок з батьками. Регулярне проведення опитувань або анкетувань дозволяє виявляти труднощі, з якими стикаються родини під час організації навчання дітей, та коригувати педагогічні підходи відповідно до отриманих результатів.

– Формувати культуру безпечного використання цифрових технологій. Учитель може інформувати батьків про правила цифрової безпеки, відповідальне використання інтернет-ресурсів та захист персональних даних дітей.

– Підтримувати позитивний емоційний клімат у взаємодії з батьками. Важливо інформувати родини про труднощі у навчанні, відзначати успіхи дітей, демонструвати результати їхніх досягнень та висловлювати вдячність батькам за підтримку навчальної діяльності.

Реалізація зазначених рекомендацій сприяє створенню ефективної системи партнерської взаємодії між учителем і батьками учнів початкових класів, забезпечує активне залучення родин до освітнього процесу та формує сприятливі умови для розвитку особистості дитини навіть у складних умовах функціонування сучасної освіти.

Отже, організація партнерської взаємодії з батьками у кризових умовах діяльності освіти потребує системного підходу, що передбачає поєднання традиційних форм співпраці з інноваційними цифровими практиками. Використання сучасних цифрових інструментів, гнучких форматів комунікації та інтерактивних освітніх заходів сприяє налагодженню ефективної взаємодії між початковою школою і родиною, забезпечує активне залучення батьків до освітнього процесу та створює умови для підтримки навчальної діяльності учнів. Такий підхід сприяє формуванню довірливих відносин між учителем і батьками, підвищує результативність організації навчального процесу та забезпечує підтримку розвитку особистості молодшого школяра в умовах сучасних освітніх викликів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання. Проведене дослідження дозволило узагальнити наукові підходи до організації взаємодії між школою та родиною, визначити сучасні цифрові інструменти комунікації з батьками, окреслити виклики дистанційного навчання у період воєнного стану та розробити методичні рекомендації щодо ефективної організації партнерської взаємодії з родинами учнів. Результати дослідження дають підстави для формулювання таких висновків:

1. З'ясовано сутність педагогіки партнерства в контексті сучасної освітньої парадигми та розкрито психолого-педагогічні особливості взаємодії вчителя і батьків у початковій школі. Встановлено, що педагогіка партнерства розглядається як система взаємодії між учителем, учнями та їхніми батьками, що ґрунтується на принципах довіри, відкритості, взаємоповаги, відповідальності та спільної участі у вирішенні освітніх завдань. У сучасній початковій школі така взаємодія передбачає активну участь батьків у навчальному процесі, підтримку освітніх ініціатив учителя, спільне вирішення проблем навчання та розвитку дитини. Психолого-педагогічні особливості взаємодії полягають у врахуванні вікових особливостей молодших школярів, необхідності створення емоційно безпечного освітнього середовища та забезпеченні постійної комунікації між школою і родиною. Ефективна співпраця сприяє підвищенню навчальної мотивації учнів, формуванню позитивного ставлення до навчання та підтримці гармонійного розвитку особистості дитини.

2. Проаналізовано цифрове освітнє середовище як чинник трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів. З'ясовано, що розвиток цифрових технологій значно змінює характер взаємодії між учителем і батьками, забезпечуючи нові можливості для комунікації та спільної

освітньої діяльності. Використання освітніх платформ Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, сервісів відеоконференцій Zoom, Google Meet, мобільних месенджерів Viber, Telegram, електронних журналів та інтерактивних онлайн-дошок Padlet, Jamboard дозволяє організувати постійний інформаційний обмін між учителем і родинами учнів. Цифрове освітнє середовище сприяє оперативному інформуванню батьків про навчальні результати дітей, організації консультацій, проведенню онлайн-зустрічей та залученню батьків до освітніх ініціатив. Використання таких інструментів підвищує відкритість освітнього процесу, забезпечує доступність комунікації та сприяє формуванню партнерських відносин між школою і родиною.

3. Окреслено виклики організації партнерської взаємодії у дистанційному форматі в умовах воєнного стану. Встановлено, що сучасні кризові умови функціонування освіти супроводжуються низкою труднощів, серед яких нестабільний доступ до інтернету, технічні обмеження використання цифрових пристроїв, психологічне навантаження учнів і батьків, необхідність швидкої адаптації до дистанційного формату навчання та зміна звичних форм взаємодії між школою і родиною. Значний вплив мають також вимушене переміщення родин, перебування дітей у різних часових зонах, обмежені можливості організації очного спілкування між учителем і батьками. Водночас дистанційне навчання стимулює пошук нових форматів комунікації, сприяє активнішому використанню цифрових технологій та розвитку гнучких форм співпраці між учителем і батьками.

4. Визначено ефективні практики та методичні підходи використання цифрових інструментів для реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання. До найбільш результативних практик належать онлайн-батьківські збори, індивідуальні відеоконсультації, тематичні вебінари для батьків, родинні онлайн-проєкти, інтерактивні освітні заходи та спільні цифрові активності учнів і батьків. Ефективними формами співпраці виступають проведення онлайн-квестів, інтерактивних вікторин, родинних творчих майстерень, віртуальних виставок

дитячих робіт, презентацій родинних проєктів, а також організація цифрових дискусійних зустрічей та спільних освітніх ініціатив. Для організації таких заходів доцільно використовувати цифрові інструменти Kahoot, Mentimeter, Canva, Google Forms, Padlet, Wordwall, Quizizz, а також освітні платформи Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet, які забезпечують інтерактивну взаємодію, можливість проведення опитувань, створення спільних презентацій, організацію відеозустрічей та колективної роботи в онлайн-середовищі. Застосування цих ресурсів сприяє підтримці постійного зворотного зв'язку між учителем і батьками та забезпечує активне залучення родин до освітнього процесу.

Серед сучасних методів партнерської педагогіки ефективними є проєктна діяльність, інтерактивні дискусії, цифрові освітні марафони, створення електронних портфоліо учнів, родинні онлайн-челенджі, тематичні освітні ініціативи та спільні творчі онлайн-проєкти, що сприяють активній участі батьків у навчанні дітей, розвитку співпраці між школою і родиною та формуванню відкритого освітнього середовища.

5. Розроблено методичні рекомендації щодо організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів у кризових умовах діяльності освіти. Запропоновані рекомендації передбачають системне використання цифрових інструментів для комунікації з батьками, створення єдиного інформаційного простору класу, регулярне проведення онлайн-зустрічей, організацію спільних освітніх заходів та забезпечення постійного зворотного зв'язку між учителем і родиною. Серед ефективних форм взаємодії доцільно використовувати родинні освітні проєкти, онлайн-консультації для батьків, тематичні вебінари, цифрові інформаційні бюлетені, інтерактивні опитування, віртуальні батьківські клуби та освітні онлайн-спільноти. Реалізація таких рекомендацій сприятиме підвищенню рівня педагогічної культури батьків, зміцненню співпраці між школою і родиною та створенню сприятливих умов для навчання і розвитку молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабко Т. М., Банах О. В., Вознюк А. В., Коломоєць Г. А., Кудрик Л. Г., Мельник О. М. Нова українська школа : організація взаємодії з батьками учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.

2. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи.* 2018. № 8. С. 3–7.

3. Бачинська Є., Борбіт А., Маніленко І. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання у 2022/2023 навчальному році. Київ, 2022. 15 с. URL: https://surl.lu/vfahzg (дата звернення: 13.02.2025).

4. Бахтін М. М. Проблеми поетики Достоєвського. Київ : Радянський письменник, 1990. 320 с.

5. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2003. 280 с.

6. Биков В. Ю. Дистанційне навчання: теорія і практика. Київ : Атіка, 2008. 480 с.

7. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.

8. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 70, № 2. С. 1–15.

9. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців*. 2020. Вип. 55. С. 11–22.

10. Бондар О. М., Антипіна Є. Б. Організація взаємодії ЗЗСО з батьківською спільнотою в умовах змішаної та дистанційної освіти. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 11 (99). С. 153–156.

11. Вахняк Н. В. Формування культури батьківства у взаємодії дошкільного закладу з молодими сім’ями : дис. … канд. пед. Наук : 13.00.08 / Ін-т проблем виховання Нац. акад. пед. наук України Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2021. 272 с.

12. Велитченко Л. К. Психологічні основи педагогічної взаємодії : дис. … д-ра психол. наук : 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 508 с.

13. Виготський Л. С. Мислення і мовлення. Київ : Радянська школа, 1982. 288 с.

14. Взаємодія школи і родини у вихованні молодших школярів: вітчизняний і зарубіжний досвід : метод. рек. / уклад. І. Козубовська, Г. Розлуцька, О. Савко. Ужгород : УжНУ «Говерла», 2021. 28 с. URL: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35934 (дата звернення: 13.02.2025).

15. Вознюк А. В., Задорожна-Княгницька Л. В. Взаємодія закладу освіти та сім’ї в умовах дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 83, № 3. С. 123–136.

16. Воротникова І. П. Дистанційне та змішане навчання в школі : путівник. Київ : Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2020. 48 с.

17. Горбачевська В. І. Педагогіка партнерства як чинник формування активної позиції школяра. *Педагогічний часопис.* 2017. № 3. С. 33–39.

18. Демченко О. П., Голюк О. А. Педагоги й батьки як партнери створення культурно-освітнього простору для розвитку обдарованості дітей. *Педагогічні інновації*. 2020. № 2 (25). С. 22–29.

19. Дмитрієнко О., Маятіна Н., Лисенко Т. Сучасні моделі дистанційного навчання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 84–95.

20. Деякі питання організації дистанційного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 08 верес. 2020 р. № 1115. URL: https://surl.li/qwrgxq (дата звернення: 13.02.2025).

21. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Звєрєвої. Київ; Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.

22. Жалдак М. І. Інформатизація освіти : методологія, практика, перспективи. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 320 с.

23. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства : дис. … канд. філос. наук. Харків, 2003. 207 с.

24. Жигунова В. В. Педагогіка партнерства у взаємодії школи і сім'ї. *Молодий вчений.* 2023. № 12. С. 45–52.

25. Задорожна-Княгницька Л. В., Ситник А. В. Партнерство школи та сім'ї в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* 2020. Вип. 77. С. 93–97.

26. Задорожна-Княгницька Л. В. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії школи і сім'ї в умовах дистанційного навчання. *Психологічний часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 77. С. 114–120.

27. Зимня І. А. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2004. 384 с.

28. Іванець Н. В. Педагогіка партнерства як засіб формування мультикультурної компетентності в учнів початкової школи. *Імідж сучасного педагога.* 2019. № 4. С. 88–93.

29. Іванюк І. В., Параценко Л. І. Стан та потреби батьків щодо організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану : аналітичний звіт. Київ : *Інститут цифровізації освіти НАПН України*, 2025. 98 с.

30. Іщук Л. М. Підходи щодо реалізації ідей педагогіки партнерства на рівні «школа-батьки». URL: https://conf.zippo.net.ua/?p=270 (дата звернення: 23.06.2025).

31. Ковальчук В. А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 88 с.

32. Ковальчук В. А., Малиновська К. В. Організація взаємодії вчителя початкової школи з батьками учнів в умовах змішаної форми навчання. *Педагогічні науки.* 2023. С. 228–230.

33. Кононко О. Л. Психологія розвитку дитини в онтогенезі. Київ : Освіта, 2016. 312 с.

34. Кононко О. Л. Соціально-моральний розвиток особистості в дошкільному та молодшому шкільному віці : монографія. Київ : Освіта, 2010. 320 с.

35. Костюк Г. С. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Радянська школа, 1976. 272 с.

36. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.

37. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во ПП Щербатих О. В., 2011. 104 с.

38. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства як умова ефективної взаємодії школи і родини. *Педагогічний процес : теорія і практика*. 2017. № 4. С. 45–52.

39. Крусь Т. В. Педагогічна взаємодія як основа партнерських відносин у закладі освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 31. С. 65–69.

40. Кухаренко В. М., Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Олійник Н. Ю. Теорія та практика змішаного навчання : монографія. Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.

41. Ліннік О. О. Система підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.04. Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка. Старобільськ, 2016. 520 с.

42. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : метод. рек. 2020. 71 с.

43. Любчак О. В., Демченко І. І., Комарівська О. А. Організація партнерської взаємодії вчителя початкової школи з батьками в умовах дистанційного навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців*. 2022. Вип. 64. С. 112–118.

44. Любчак Л. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками молодших школярів у контексті ідей Нової української школи. *Нова українська школа в умовах викликів сучасності : зб. тез доп. І Всеукр. наук.-практ. конф.* Маріуполь : МДУ, 2019. С. 213–216.

45. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ : Радянська школа, 1987. 336 с.

46. Матвієнко О. В. Педагогіка партнерства : теорія і практика. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. 256 с.

47. Матвієнко О. Педагогічне спілкування вчителя як складова професійної готовності до педагогічної взаємодії в навчально-виховному середовищі школи першого ступеня. *Педагогічні науки.* 2011. № 95. С. 123–130.

48. Морзе Н. В. Цифрова компетентність учителя в умовах трансформації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 77, № 3. С. 1–15.

49. Морзе Н. В., Барна О. В. Цифрова трансформація освіти : виклики та перспективи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 78, № 4. С. 1–16.

50. Морзе Н. В., Буйницька О. П., Варченко-Троценко Л. О. Створення сучасного цифрового освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. № 5. С. 6–21.

51. Морзе Н. В., Кузьмінська О. Г. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. 270 с.

52. Мусій В. С. Цифрові інструменти та стратегії комунікації в умовах дистанційного навчання в закладах професійної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 9 (55). С. 713–723.

53. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.

54. Овчарук О. В. Інформаційно-цифрова компетентність педагога : теорія і практика формування. Київ : Літера ЛТД, 2019. 296 с.

55. Партнерська взаємодія вчителів і батьків у контексті Нової української школи : метод. посіб. / за ред. Л. М. Загрійчук, Г. Д. Стрільчик. Івано-Франківськ, 2019. 279 с.

56. Пєхота О. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 256 с.

57. Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану : Закон України від 28 квіт. 2022 р. № 7325. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7325-20#Text (дата звернення: 13.02.2025).

58. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 28 берез. 2022 р. № 274. URL: https://surl.li/uwjxrf (дата звернення: 13.02.2025).

59. Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 26 черв. 2025 р. № 996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0996-25/ed20250626#n26 (дата звернення: 13.02.2025).

60¸Про затвердження Порядку та умов здобуття загальної середньої освіти в комунальних закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ МОН України від 07.08.2024 № 1112. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 13.02.2025).

61. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 13.02.2025).

62. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів початкової школи. Київ : Богдан, 2009. 226 с.

63. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2019. 504 с.

64. Савченко О. Я. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ : Педагогічна думка, 2016. 34 с.

65. Самолюк Н. М., Швець М. В. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Наукові записки*. 2013. № 1. С. 50–58.

66. Семеріков С. О., Теплицький І. О., Шокалюк С. В. Теорія та методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні : монографія. Кривий Ріг : Видавничий відділ Криворізького національного університету, 2012. 282 с.

67. Сиса О. І. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні та розвитку учнів початкових класів. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 4. С. 162–167.

68. Ситник А. В. Взаємодія з родиною в умовах змішаного навчання. *Педагогічна майстерня.* 2022. № 2. С. 23–26.

69. Співаковський О. В. Теоретико-методичні засади проєктування інформаційно-освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Херсон : Айлант, 2011. 352 с.

70. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: критерії внутрішнього оцінювання якості. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 352 с.

71. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1977. 382 с.

72. Товкало М. Залучення батьків і всієї громади до діяльності школи. *Освітня політика : з вершин і низин.* Львів : ЛОІППО, 2010. С. 139–200.

73. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Київ : Радянська школа, 1983. 480 с.

74. Хоружа Л. Л. Педагогічна взаємодія в системі сучасної освіти : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 256 с.

75. Хоружа Л. Л. Педагогіка партнерства як основа взаємодії вчителя і батьків учнів початкової школи. *Педагогічний процес : теорія і практика*. 2017. № 3. С. 18–24.

76. Шульга А., Дідух В. Можливості дистанційної освіти в педагогіці партнерства. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Вип. 29, Т. 4. С. 256–262.

77. Якщо батьки – партнери. Сучасні форми роботи з батьками першокласників / авт.-упоряд. І. В. Оніщенко. Харків : Основа, 2019. 141 с.

78. Deslandes R. International Perspectives on Student Outcomes and Homework : Family-School-Community Partnerships. London : Routledge, 2009. 214 p.

79. Đukić T., Babić N., Blažević I. School-Family Partnerships in Digital Learning Environments. *Educational Studies.* 2022. Vol. 48. P. 215–230.

80. Epstein J. L. School, Family, and Community Partnerships : Preparing Educators and Improving Schools. 2nd ed. Boulder, CO : Westview Press, 2011. 656 p.

81. Christenson S. L., Sheridan S. M. Schools and Families : Creating Essential Connections for Learning. New York : Guilford Press, 2001. 240 p.

82. Hargreaves A., Fullan M. Professional Capital : Transforming Teaching in Every School. New York : Teachers College Press, 2012. 240 p.

83. Livingstone S. Children and the Internet : Great Expectations, Challenging Realities. Cambridge : Polity Press, 2009. 304 p.

84. Mishra P., Koehler M. J. Technological pedagogical content knowledge : A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*. 2006. Vol. 108. No. 6. P. 1017–1054.

85. Selwyn N. Education and Technology : Key Issues and Debates. 2nd ed. London : Bloomsbury Academic, 2016. 248 p.

86. Turkle S. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. New York : Basic Books, 2011. 360 p.

87. Vygotsky L. S. Thought and Language. Cambridge, MA : MIT Press, 1986. 287 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика моделей взаємодії з батьками учнів у ЗЗСО І ступеня

№	**Критерій порівняння**	**Традиційна модель взаємодії педагога з батьками у початковій школі** ↓ (модель адміністративної ініціативи)	**Партнерська модель взаємодії суб'єктів освітнього процесу** ↓ (модель суб'єкт-суб'єктної співпраці)
1	Загальна характеристика	Модель, за якої ініціатива комунікації надходить переважно від педагога або адміністрації ЗЗСО. Батьки залучаються епізодично, здебільшого як адресат повідомлень	Модель, що ґрунтується на партнерській взаємодії між педагогами та батьками, у колективному прийнятті рішень і розподілі відповідальності за навчальні результати дитини
2	Мета взаємодії суб'єктів освітнього процесу	Моніторинг поведінки та навчальних досягнень учнів початкових класів, забезпечення дисципліни	Забезпечення емоційного комфорту, індивідуального розвитку та підтримки дитини шляхом залучення членів родини до освітнього процесу
3	Позиція педагога у взаємодії з батьками учнів початкових класів	Інформатор, наставник, контролер, джерело вказівок	Модератор, фасилітатор, партнер в організації освітнього процесу
4	Роль батьків учнів початкових класів у	Пасивні учасники, які виконують вказівки педагогів ЗЗСО,	Активні суб'єкти освітнього процесу, які пропонують ідеї,

Продовження таблиці 1.1

	взаємодії з педагогами	відвідують батьківські збори	обговорюють рішення, беруть участь у реалізації навчально-виховних ініціатив
5	Тип комунікації	Одностороння, вертикальна: «педагоги ЗЗСО → батьки»	Партнерська, горизонтально вибудувана взаємодія, що ґрунтується на взаємній ініціативі та відкритому діалозі
6	Форми взаємодії	Формалізовані дистанційні форми інформування: онлайн-батьківські збори, електронні оголошення та повідомлення	Онлайн-конференції, тематичні зустрічі, анкетування, цифрове консультування, дискусійні платформи, спільні освітні проєкти «вчитель – батьки – учні», «круглі столи», спільне планування освітніх активностей та ін.
7	Інструменти комунікації	Телефонні дзвінки, передача інформації через дитину, фрагментарні текстові повідомлення, одностороннє інформування без обговорення	Електронні освітні платформи та сервіси дистанційної взаємодії (Google Classroom, Zoom, Viber, електронний щоденник); соціальні мережі та месенджери; цифрові опитування, онлайн-анкетування та форми зворотного зв’язку; онлайн-консультації та відеозустрічі; спільні цифрові простори (хмарні документи, онлайн-дошки, освітні платформи)
8	Рівень залучення батьків	Обмежений, епізодичний, формальний	Постійний, системний, змістовний

Продовження таблиці 1.1

9	Участь суб'єктів освітнього процесу у прийнятті рішень	Відсутня або декларативна	Спільне визначення освітніх цілей, підходів до навчання, обговорення результатів
10	Рівень довіри між педагогами ЗЗСО та батьками учнів початкової школи	Переважно формальний, значною мірою залежить від особистого авторитету вчителя та має односторонній характер.	Високий рівень довіри, що ґрунтується на прозорості взаємодії, взаємній повазі, відкритості до діалогу та спільній відповідальності сторін за освітній результат дитини
11	Особливості умовах дистанційного навчання	Ускладнення комунікації внаслідок технічних обмежень та низького рівня цифрової грамотності батьків	Посилення інтерактивної взаємодії, системне й гнучке використання цифрових технологій, зростання потреби у партнерській співпраці педагогів ЗЗСО з батьками учнів початкових класів, а також у взаємній підтримці та ефективному інформаційному обміні

Додаток Б

Таблиця 1.4 – Рівні трансформації партнерської взаємодії в умовах цифрового освітнього середовища

Рівень трансформації партнерської взаємодії	**Змістові характеристики**	**Прояв у партнерській взаємодії в початковій школі**
Операційний рівень партнерської взаємодії	Використання цифрових освітніх платформ і сервісів відповідно до Концепції «Нова українська школа» та курсу на цифрову трансформацію освіти України; застосування інструментів управління навчанням і комунікації (Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, «Єдина школа», «Нові знання», Всеукраїнська школа онлайн, Zoom, Google Meet, Viber, Telegram)	Оперативне інформування через електронні журнали «Єдина школа», «Нові знання»; організація онлайн-зустрічей у Zoom та Google Meet; комунікація в Viber і Telegram; використання матеріалів Всеукраїнської школи онлайн для підтримки навчання
Організаційний рівень партнерської взаємодії	Цифрово опосередкована координація спільної діяльності, визначення ролей і регламентація процедур взаємодії з використанням платформ управління навчанням та хмарних сервісів (Google Drive, Microsoft OneDrive)	Спільне планування освітньої підтримки; узгодження індивідуальних освітніх потреб; залучення батьків до онлайн- та офлайн-заходів школи
Ціннісний рівень партнерської взаємодії	Формування культури довіри, взаємної відповідальності та партнерського діалогу в умовах цифрової комунікації; дотримання норм мережевого етикету	Перехід від контролюючої моделі до партнерської співпраці; зміцнення довіри; підвищення готовності до спільного прийняття рішень щодо розвитку дитини

Додаток В

Рисунок 1.3 – Багаторівнева модель трансформації партнерської взаємодії вчителя з батьками учнів початкових класів

Додаток Г

Таблиця 2.1 – Систематизація викликів організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкової школи у дистанційному форматі в умовах воєнного стану

Компонент викликів	**Змістова характеристика компонента**	**Вияви партнерської взаємодії**	**Проблеми, що виникають унаслідок неузгоджених дій**
нормативно-організаційний виклик	різноманітність форм навчання, доцільність гнучкого планування, коригування розкладу	необхідність швидкого обміну інформацією з батьками та координації дій	недостатня поінформованість батьків учнів та зменшення їх довіри до педагогічного колективу ЗЗСО І ступеня
інфраструктурний виклик	перебої у постачанні електроенергії, нестабільний доступ до мережі Інтернет та обмежене забезпечення якісними цифровими пристроями	використання асинхронних форм партнерської взаємодії та підвищення ролі сім'ї в освітньому процесі	зниження результативності навчання дітей та фрагментарність освітнього процесу
цифрово-компетентнісний виклик	неоднаковий рівень цифрової компетентності батьків та обмежена обізнаність щодо використання освітніх платформ	формальний характер взаємодії з батьками учнів та проблеми технічного характеру	зменшення ефективності зворотного зв'язку з батьками учнів початкової школи

Продовження таблиці 2.1

психологічний виклик	зростання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку та емоційне виснаження дорослих	потреба батьків учнів початкової школи в консультативній допомозі та необхідність гнучкого підходу до вимог	проблеми, що виникають унаслідок неузгоджених дій з батьками: емоційне вигорання та зростання конфліктності
соціально-економічний виклик	поєднання професійної зайнятості з підтримкою навчання дітей та фінансові труднощі родини	обмежені можливості батьків у здійсненні систематичного контролю навчання	неоднаковий рівень навчальних досягнень дітей
ціннісно-рольовий виклик	недостатня чіткість розподілу відповідальності та розбіжності в очікуваннях сторін	потреба у чіткому визначенні функціональних обов’язків	перенесення відповідальності на інших за освітній процес

Додаток Д

Таблиця 2.2 – Узгодження взаємодії вчителя початкової школи та батьків у процесі дистанційного навчання в умовах воєнного стан

Суб'єкт взаємодії	**Очна модель навчання**	**Дистанційна модель в умовах воєнного стану**	**Зміст узгодження взаємодії вчителя з батьками учнів початкової школи**
вчитель початкової школи	реалізація освітнього процесу в умовах класного середовища, систематичний контроль виконання завдань, пряма взаємодія між учителем та учнями	створення цифрового освітнього середовища, управління асинхронною навчальною роботою та забезпечення консультаційної підтримки батьків учнів	переорієнтація педагогічної діяльності з контролю на організацію, координацію та фасилітацію освітнього процесу
батьки учнів	підтримка дитини у виконанні домашніх завдань та реалізацію виховної функції	співорганізація освітнього процесу, надання технічної підтримки та здійснення опосередкованого контролю навчальних результатів дітей	посилення ролі батьків у супроводі навчання дітей, зростання відповідальності та участі в освітньому процесі
учень	здійснення навчальної діяльності під керівництвом учителя	самостійна навчальна діяльність дітей, контроль та організаційна підтримка з боку батьків	підвищення вимог до саморегуляції навчальної діяльності учнів та їхньої відповідальності за результати навчання

Додаток Е

Рисунок 2.1 – Модель партнерської взаємодії педагогів і батьків початкової школи в умовах дистанційного навчання

Додаток Ж

Таблиця 2.4 – Практичні форми реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів засобами цифрових платформ в умовах дистанційного навчання

Цифровий інструмент	Форми партнерської взаємодії	Практичний приклад використання цифрових інструментів
Google Classroom	інформування батьків про освітній процес, спільне планування навчальної діяльності, доступ до навчальних матеріалів	щотижневі повідомлення для батьків про навчальні теми та особливості освітнього процесу, розміщення рекомендацій щодо допомоги дитині під час виконання домашніх завдань, надання порад щодо організації навчальної діяльності та підтримки навчальної мотивації учня в домашніх умовах
Google Meet	онлайн-консультації, індивідуальні зустрічі, педагогічна підтримка членів родини	індивідуальні онлайн-зустрічі з батьками для обговорення навчальних труднощів дитини, аналізу результатів її навчальної діяльності, надання педагогічних рекомендацій та спільного визначення ефективних шляхів подолання виявлених труднощів
Zoom	онлайн-батьківські збори, тематичні вебінари, колективне обговорення освітніх питань	проведення онлайн-батьківських зборів із презентацією результатів навчальної діяльності учнів, обговорення особливостей організації дистанційного навчання, розгляд актуальних освітніх питань та надання батькам рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності дітей у домашніх умовах
Viber / Telegram	оперативна комунікація з батьками, швидкий обмін інформацією, підтримка постійного контакту	повідомлення про організацію навчальних занять і особливості проведення уроків, нагадування про виконання навчальних завдань, надання оперативних відповідей на запитання батьків та уточнення організаційних аспектів дистанційного навчання

Продовження таблиці 2. 4

Електронний щоденник	моніторинг навчальних досягнень учнів, зворотний зв’язок з учителем	перегляд оцінок учнів, ознайомлення з коментарями вчителя щодо результатів навчальної діяльності, отримання рекомендацій щодо покращення успішності та підтримки навчальної діяльності дитини в домашніх умовах
ClassDojo	мотиваційна підтримка учнів, інформування батьків про досягнення дітей, формування позитивної взаємодії	повідомлення для батьків про навчальні досягнення учнів, демонстрація цифрового портфоліо дитини, інформування про позитивну динаміку її навчального розвитку та надання рекомендацій щодо подальшої підтримки освітньої діяльності

Додаток И

Таблиця 2.5 – Інтерактивні цифрові форми та методи реалізації педагогіки партнерства з батьками учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання

Форми і методи партнерської взаємодії з батьками	**Характеристика форм і методів партнерської взаємодії з батьками**	**Мета партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів**
родинний онлайн-хакатон	спільна онлайн-розробка родинами освітніх або соціальних мініпроєктів із використанням цифрових інструментів	розвиток творчого потенціалу учнів, формування навичок співпраці між учнями, батьками та вчителем, активізація спільної освітньої діяльності родини і школи, залучення батьків до підтримки навчальної та проєктної діяльності дітей в умовах дистанційного навчання
онлайн-квест для родин	виконання батьками та учнями інтерактивних завдань у цифровому середовищі	підвищення пізнавальної активності учнів, формування інтересу до навчальної діяльності, залучення батьків до спільного виконання навчальних завдань та розвитку дослідницьких умінь дітей
батьківський подкаст	аудіо- або відеорекомендації для батьків щодо підтримки навчальної діяльності дітей	підвищення педагогічної культури батьків, поширення практичних рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності дітей, формування усвідомленої участі родини в освітньому процесі
EdCamp-зустріч для батьків	неформальний онлайн-обмін досвідом між учителями та батьками щодо виховання і навчання дітей	розвиток партнерської взаємодії між учителем і батьками, обмін педагогічним досвідом, формування спільного освітнього середовища співпраці школи і родини

Продовження таблиці 2.5

родинний онлайн-форум	обговорення актуальних освітніх проблем, обмін досвідом та спільний пошук рішень	обговорення актуальних освітніх проблем, вироблення спільних підходів до підтримки навчальної діяльності учнів, зміцнення партнерських відносин між педагогами початкової школи і батьками учнів
віртуальна виставка родинних проєктів	презентація результатів спільної творчої діяльності учнів і батьків у цифровому середовищі	розвиток творчих здібностей учнів, презентація результатів спільної діяльності дітей і батьків, стимулювання активної участі родини в освітньому процесі
онлайн-коуч-сесії для батьків	індивідуальні або групові зустрічі з педагогом щодо підтримки навчальної діяльності дитини	підвищення педагогічної компетентності батьків, надання рекомендацій щодо підтримки навчальної діяльності дітей, формування ефективної взаємодії між учителем і родиною
ділові та рольові онлайн-ігри	моделювання педагогічних ситуацій і спільний пошук шляхів їх вирішення	моделювання педагогічних ситуацій, розвиток умінь спільного розв’язання освітніх проблем, формування культури партнерської взаємодії між учителем і батьками
віртуальні батьківські посиденьки	неформальні онлайн-зустрічі для обговорення проблем виховання та навчання дітей	створення довірливої атмосфери спілкування між учителем і батьками, обмін досвідом виховання дітей, зміцнення партнерських відносин у шкільній спільноті
освітній телеміст «Школа – родина»	онлайн-зустрічі батьків, учителів та учнів для обговорення спільних освітніх питань	розвиток співпраці між учителями, батьками та учнями, обговорення освітніх ініціатив, формування спільної відповідальності за результати навчання дітей

Додаток К

Таблиця 2.8 – Приклади онлайн-заходів партнерської взаємодії з батьками

№	Онлайн-захід	Мета педагогіки партнерства	Очікуваний результат
1	Онлайн-вікторина «Родинні традиції України»	Розвиток партнерської взаємодії між школою та родиною через спільну пізнавальну діяльність і залучення батьків до освітнього процесу	Посилення взаємодії між школою та родиною, розвиток пізнавального інтересу учнів
2	Родинний онлайн-проєкт «Професії моєї родини»	Зміцнення партнерської взаємодії між учителем, батьками та учнями у процесі спільної пізнавальної діяльності	Розширення уявлень дітей про світ професій, активізація участі батьків у освітньому процесі
3	Віртуальна виставка «Моя сім’я – моя підтримка»	Формування партнерських відносин між школою і родиною через організацію спільної творчої діяльності	Підвищення мотивації учнів до творчої діяльності та зміцнення взаємодії між учасниками освітнього процесу
4	Онлайн-квест «Безпечний інтернет»	Розвиток партнерської співпраці між учителем і батьками у формуванні цифрової культури та безпечної поведінки дітей в інтернеті	Підвищення рівня цифрової грамотності учнів і батьків
5	Родинна творча майстерня «Творимо разом»	Організація партнерської взаємодії між батьками, учнями та вчителем через спільну творчу діяльність	Розвиток творчих здібностей дітей і зміцнення родинної підтримки навчання
6	Онлайн-зустріч «Читаємо разом»	Поглиблення партнерської взаємодії між школою та родиною у формуванні читацької культури дітей	Підвищення інтересу учнів до читання та активна участь батьків у навчальній діяльності

Продовження таблиці 2.8

7	Онлайн-проєкт «Екологічні звички моєї родини»	Формування партнерської співпраці між учителем і родиною у вихованні екологічної свідомості дітей	Усвідомлення важливості екологічної поведінки та спільної відповідальності за довкілля
8	Родинна онлайн-вікторина «Знавці України»	Розвиток партнерської взаємодії між школою і родиною у формуванні національної свідомості учнів	Поглиблення знань дітей про історію та культуру України
9	Онлайн-зустріч «Моє хобі»	Підтримка партнерської взаємодії між учителем і батьками у розвитку індивідуальних здібностей дітей	Формування позитивного емоційного клімату у класному колективі
10	Онлайн-майстерня «Родинні кулінарні традиції»	Розвиток партнерської співпраці між педагогами початкової школи і родиною через популяризацію культурних традицій	Формування поваги до родинних цінностей та традицій
11	Онлайн-дискусія «Як допомогти дитині навчатися»	Налагодження партнерської взаємодії між учителем і батьками у питаннях підтримки навчальної діяльності учнів	Підвищення педагогічної компетентності батьків
12	Родинний онлайн-квест «Мандрівка Україною»	Активізація партнерської взаємодії між школою та родиною через спільну пізнавальну діяльність	Розвиток пізнавального інтересу учнів та залучення батьків до освітнього процесу

Додаток Л

ТЕМАТИКА СУЧАСНИХ БАТЬКІВСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ

1. Особливості організації дистанційного навчання у початковій школі.
2. Як допомогти дитині організувати навчання вдома.
3. Роль родини у формуванні навчальної мотивації молодших школярів.
4. Емоційна підтримка дитини у кризових умовах.
5. Як розвивати відповідальність і самостійність дитини.
6. Цифрова безпека дітей в інтернет-просторі.
7. Формування навичок критичного мислення у молодших школярів.
8. Як зацікавити дитину читанням.
9. Організація безпечного освітнього середовища для дітей.
10. Формування культури спілкування у дітей молодшого шкільного віку.
11. Вплив цифрових технологій на розвиток дитини.
12. Як підтримати дитину під час виконання домашніх завдань.
13. Формування здорових звичок у дітей.
14. Розвиток творчих здібностей молодших школярів.
15. Як навчити дитину ефективно планувати свій час.
16. Роль гри у навчанні дітей початкової школи.
17. Як допомогти дитині подолати труднощі у навчанні.
18. Формування емоційного інтелекту у дітей.
19. Взаємодія школи і родини у вихованні дитини.
20. Підтримка позитивної самооцінки молодших школярів.